Max Blecher

Întâmplări din realitatea imediată

Întâmplări în irealitatea imediată

Max Blecher

Editura Bestseller

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

„I pant, I sink, I tremble, I expire"
P. B. Shelley

I

Când privesc mult timp un punct fix pe perete mi se întâmplă câteodată să nu mai știu nici cine sunt, nici unde mă aflu. Simt atunci lipsa identității mele de departe ca și cum aș fi devenit, o clipă, o persoană cu totul străină. Acest personagiu abstract și persoana mea reală îmi dispută convingerea cu forțe egale.

În clipa următoare identitatea mea se regăsește, ca în acele vederi stereoscopice unde cele două imagini se separă uneori din eroare și numai când operatorul le pune la punct, suprapunându-le, dau deodată iluzia reliefului. Odaia îmi apare atunci de o prospețime ce n-a avut-o mai înainte. Ea revine la consistența ei anterioară iar obiectele din ea se depun la locurile lor, așa cum într-o sticlă cu apă un bulgăr de pământ sfărâmat, se așează în straturi de elemente diferite, bine definite și de culori variate. Elementele odăii se stratifică în propriul lor contur și în coloritul vechii amintiri ce o am despre ele.

Senzația de depărtare și singurătate în momentele când persoana mea cotidiană s-a dizolvat în inconsistență, e diferită de orice alte senzații. Când durează mai mult, ea devine o frică, o spaimă de a nu mă putea regăsi niciodată, în depărtare, persistă din mine o siluetă nesigură, înconjurată de o mare luminozitate așa cum apar unele obiecte în ceață.

Teribila întrebare „cine anume sunt" trăiește atunci în mine ca un corp în întregime nou, crescut în mine cu o piele și niște organe ce-mi sunt complet necunoscute. Rezolvarea ei este cerută de o luciditate mai profundă și mai esențială decât a creierului. Tot ce e capabil să se agite în corpul meu, se agită, se zbate și se revoltă mai puternic și

mai elementar decât în viața cotidiană. Totul imploră o soluție.

De câteva ori, regăsesc odaia așa cum o cunosc, ca și cum aș închide și aș deschide ochii; de fiecare dată odaia e mai clară, - așa cum apare un peisagiu în lunetă, din ce în ce mai bine organizat, pe măsură ce, potrivind distanțele, străbatem toate voalurile de imagini intermediare.

Într-un sfârșit mă recunosc pe mine însumi și regăsesc odaia. E o senzație de ușoară beție. Odaia e extraordinar de condensată în materia ei, și eu implacabil revenit la suprafața lucrurilor: pe cât de adânc a fost valul de nelămurire, pe atât de înaltă este culmea lui; niciodată și în nici o împrejurare nu mi se pare mai evident, decât în acele momente, că fiecare obiect trebuie să ocupe locul pe care îl ocupă și că eu trebuie să fiu cel care sunt.

Zbaterea mea în nesiguranță nu mai are atunci nici un nume; e un simplu regret că n-am găsit nimic în adâncul ei. Mă surprinde doar faptul că o lipsă totală de semnificație a putut fi legată atât de profund de materia mea intimă. Acum când m-am regăsit și caut să-mi exprim senzația ea îmi apare cu totul impersonală: o simplă exagerare a identității mei crescută ca un cancer din propria-i substanță. Un picior al meduzei care s-a întins peste măsură și a căutat exasperat prin valuri până ce într-un sfârșit a revenit sub gelatina ventuzei. În câteva clipe de neliniște, am parcurs astfel toate certitudinile și incertitudinile existenței mele, pentru a reveni definitiv și dureros în solitudinea mea.

E atunci o solitudine mai pură și mai patetică decât altă dată. Senzația de îndepărtare a lumii e mai clară și mai intimă: o melancolie limpede suavă, ca un vis de care ne reamintim în puterea nopții.

Ea singură îmi mai reamintește ceva din misterul și farmecul puțin trist al „crizelor" mele din copilărie.

Numai în această dispariție subită a identității regăsesc căderile mele în spațiile blestemate de odinioară și numai în clipele de imediată luciditate ce urmează revenirii la suprafață, lumea îmi apare în atmosfera aceea neobișnuită de inutilitate și desuetudine, ce se forma în jurul meu când halucinantele mele transe isprăveau să mă doboare.

Erau întotdeauna aceleași locuri în stradă, în casă sau în grădină, care îmi provocau „crizele". Ori de câte ori intram în spațiul lor, același leșin și aceeași amețeală mă cuprindeau. Adevărate capcane invizibile plasate ici-colo în oraș, întru nimic deosebite de aerul ce le înconjura, ele mă așteptau cu ferocitate să cad pradă atmosferei speciale ce o conțineau. Un pas, un singur pas dacă făceam și intram într-un asemenea „spațiu blestemat", criza venea inevitabil.

Unul din aceste spații se afla în parcul orașului într-o poiană mică din capătul unei alei, pe unde nu se plimba niciodată nimeni. Tufișuri de măcieși și salcâmi pitici care o înconjurau se deschideau într-o singură parte spre peisagiul dezolant al unui câmp pustiu. Nu exista loc în lume mai trist și mai părăsit. Tăcerea se depunea densă pe frunzele prăfuite, în căldura stătută a verii. Din când în când se auzeau ecourile trompetelor de la regimente. Chemările acelea prelungi în deșert erau sfâșietor de triste... Departe aerul încins de soare tremura vaporos ca aburii transparenți ce plutesc peste un lichid care fierbe.

Locul era sălbatec și izolat; singurătatea lui părea fără sfârșit. Acolo simțeam mai obositoare căldura zilei și mai greu aerul ce-l respirau. Tufișurile prăfuite se prăjeau galbene în soare, într-o atmosferă de desăvârșită solitudine. Plutea o senzație bizară de inutilitate în aceea care exista „undeva în lume", undeva unde eu însumi nimerisem fără rost, într-o oarecare după-amiază de vară ce n-avea nici ea vreun sens. O după-

amiază ce se rătăcise haotic în căldura soarelui, printre niște tufișuri ancorate în spațiu „undeva în lume". Atunci simțeam mai profund și mai dureros că n-aveam nimic de făcut în această lume, nimic alta decât să hoinăresc prin parcuri, prin poiene prăfuite și arse de soare, pustii și sălbatece. Era o hoinăreală care într-un sfârșit îmi sfâșia inima.

Un alt loc blestemat se afla tocmai la celălalt capăt al orașului, între malurile înalte și găunoase ale râului în care mă scăldam cu tovarășii mei de joacă. Malul într-un loc era surpat. Sus pe țărm era instalată o fabrică de ulei, extras din semințe din floarea-soarelui. Cojile de semințe erau aruncate între pereții malului surpat și cu timpul mormanul se înălțase într-atâta încât se formase o pantă de coji uscate de sus de pe țărm până la marginea apei.

Tovarășii mei scoborau la apă pe această pantă, prudenți, ținându-se de mână, pășind adânc în covorul de putreziciuni.

Pereții malului înalt, de o parte și de alta a pantei, erau abrupți și plini de iregularități fantastice. Ploaia sculptase șuvițe lungi de crăpături fine ca niște arabescuri, însă hidoase ca niște plăgi rău cicatrizate. Erau adevărate zdrențe din carnea lutului, răni oribile și beante.

Între pereții aceștia care mă impresionau peste măsură, trebuiam să scobor și eu spre râu.

Încă de departe și cu mult înainte de a ajunge la malul râului, nările mi se umpleau de mirosul cojilor putrezite. El mă pregătea pentru „criză" ca un fel de scurtă perioadă de incubație; era un miros neplăcut și totuși suav. Așa erau și crizele.

Simțul meu olfactiv se despărțea undeva în mine în două și efluviile mirosului de putreziciune atingeau regiuni de senzații diferite. Mirosul gelatinos al descompunerii cojilor era separat și foarte distinct, deși concomitent, de parfumul lor plăcut, cald și domestic de alune prăjite.

Parfumul acesta, îndată ce-l simțeam, mă

transforma în câteva clipe, circulând amplu prin toate fibrele mele interioare pe care parcă le dizolva pentru a le înlocui cu o materie mai aeriană și mai nesigură. Din acel moment nu mai puteam evita nimic, începea în pieptul meu un leșin plăcut și amețitor care îmi grăbea pașii spre țărm, spre locul înfrângerii mele definitive.

Scoboram până la apă într-o fugă nebună, pe mormanul de coji. Aerul îmi opunea o densitate ascuțită și tare ca lama unui cuțit, încăperea lumii se prăvălea haotic într-o gaură imensă cu puteri de atracție nebănuite.

Tovarășii mei priveau înspăimântați goana mea nebună. Prundișul era jos foarte îngust și cel mai mic pas greșit, m-ar fi aruncat în râu, într-un loc unde bulboanele de pe suprafața apei arătau mari adâncimi.

Eu însă nu știam prea bine ce făceam. Ajuns lângă apă, în aceea fugă, ocoleam mormanul de coji și alergam pe mal în josul râului până într-un anumit loc unde țărmul avea o scobitură.

În fundul scobiturii se formase o mică grotă, o cavernă umbrită : răcoroasă ca o odăiță săpată în stâncă. Intram acolo și cădeam pe pământ transpirat, sfârșit de oboseală și tremurând din cap până-n picioare.

Când mă dezmeticeam puțin, găseam lângă mine decorul intim și nespus de plăcut al grotei cu un izvor ce țâșnea încet din stâncă și se prelingea pe pământ, formând în mijlocul prundului un bazin cu apă foarte limpede, deasupra căruia mă aplecam pentru a privi fără să mă satur niciodată, minunatele dantele ale mușchiului verde din fund, viermii agățați de frânturile de lemn, bucățile de fier vechi cu rugină și mâl pe ele, animale și lucruri variate din fundul apei fantastic de frumoase.

În afară de aceste două locuri blestemate restul orașului se pierde într-o pastă de uniformă banalitate, cu case ce se puteau înlocui unele cu

altele, cu copaci exasperant de imobili, cu câini, maidane și praf.

În odăi închise însă crizele se produceau mai ușor și mai des. De obicei nu suportam niciodată singurătatea într-o cameră necunoscută. Dacă trebuia să aștept, în câteva clipe venea leșinul suav și teribil. Odaia însă se pregătea pentru el: o intimitate caldă și primitoare se filtra din pereți prelingându-se pe toate mobilele și pe toate obiectele. Dintr-o dată camera devenea sublimă și eu mă simțeam foarte fericit în încăperea ei. Dar asta nu era decât o înșelăciune mai mult a crizei, o perversitate a ei suavă și delicată. În clipa următoare beatitudinei mele, totul se răsturna și se încurca. Priveam cu ochii deschiși tot ce era în jurul meu dar obiectele îi pierdeau sensul lor comun: o nouă existență le scălda.

Ca și cum ar fi fost subit despachetate din hârtii subțiri și transparent în care ar fi stat învelite până atunci, aspectul lor devenea inefabil de nou. Păreau menite unei noi utilități superioare și fantastice pe care în zadar m-aș fi căznit s-o găsesc.

Dar nu numai atât: obiectele erau apucate de o adevărată frenezie de libertate. Ele deveneau independente unele față de altele, dar de o independență ce nu însemna numai o simplă izolare a lor ci și extatică exaltare.

Entuziasmul lor de a exista într-o nouă aureolă, mă cuprindea și pe mine: aderențe puternice mă legau de ele, cu anastomoze invizibile ce făceau din mine un obiect al odăii la fel cu celelalte, în același mod în care un organ grefat pe carne vie, prin schimburi subtile de substanțe, se integrează trupului necunoscut.

Odată în timpul unei crize, soarele trimise pe perete o cascadă mică de raze, ca o apă ireală de aur marmorată cu unde luminoase. Vedeam și colțul unei biblioteci cu tomurile groase legate în piele, dincolo de geam, și amănuntele acestea reale

pe care le percepeam din depărtarea leșinului isprăviră să mă amețească și să mă doboare ca o ultimă inhalație de cloroform. Ceea ce era mai comun și mai cunoscut în obiecte, aceea mă turbura mai mult.

Obișnuința de a le vedea de atâtea ori isprăvise probabil prin a le uza pielița exterioară și astfel ele îmi apăreau din când în când jupuite până la sânge: vii, nespus de vii.

Momentul suprem al crizei se consuma într-o plutire în afară de orice lume, plăcută și dureroasă în același timp. Dacă se auzea zgomot de pași, odaia intra repede în vechiul ei aspect. Se pornea atunci între pereții ei o scădere pe loc, o diminuare extrem de mică a exaltării ei, aproape imperceptibilă; asta îmi dădea convingerea că certitudinea în care trăiam era despărțită de o pojghiță foarte subțire de lumea incertitudinilor.

Mă trezeam în odaia arhicunoscută, transpirat, obosit și plin de senzația inutilității lucrurilor care mă înconjurau. Observam la ele detalii noi așa cum se întâmplă să descoperim vreun amănunt inedit într-un obiect de care ne-am servit zilnic ani de-a rândul.

Odaia păstra vag amintirea catastrofei ca mirosul de pucioasă într-un loc unde s-ar fi produs o explozie. Priveam cărțile legate în dulapul cu geam și în imobilitatea lor remarcam, nu știu cum, un aer perfid de tăinuire și complicitate. Obiectele din jurul meu nu renunțau niciodată la o atitudine secretă, păstrată cu ferocitate în imobilitatea lor severă.

Cuvintele obișnuite nu sunt valabile la anumite adâncimi sufletești. Încerc să definesc exact crizele mele și nu găsesc decât imagini. Cuvântul magic care ar putea să le exprime ar trebui să împrumute ceva din esențele altor sensibilități din viață, distilându-se din ele ca un miros nou dintr-o savantă compoziție de parfumuri.

Pentru a exista, el ar trebui să conție ceva din

stupefacția care mă cuprinde când privesc o persoană în realitate și apoi îi urmăresc cu atenție gesturile într-o oglindă, apoi ceva din dezechilibrul căderilor în vis cu șuierătoarea lor spaimă ce parcurge șira spinării într-o clipă de neuitat; sau ceva din ceața și transparența locuită de decoruri bizare în bulele de cristal.

Invidiam oamenii din jurul meu, închiși hermetic în tainele lor și izolați de tirania obiectelor. Ei trăiau prizonieri sub pardesiuri și paltoane dar nimic din afară nu-i putea teroriza și învinge, nimic nu pătrundea în minunatele lor închisori. Între mine și lume nu exista nici o despărțire. Tot ce mă înconjura mă invada din cap până în picioare, ca și cum pielea mea ar fi fost ciuruită. Atenția, foarte distrată de altfel, cu care priveam în jurul meu nu era un simplu act de voință. Lumea își prelungea în mine în mod natural toate tentaculele; eram străbătut de miile de brațe ale hidrei. Trebuia să constat până la exasperare că trăiam în lumea pe care o vedeam. Nu era nimic de făcut împotriva acestui lucru.

„Crizele" aparțineau în aceeași măsură și mie și locurilor unde se petreceau. E drept că unele din aceste locuri conțineau o răutate a lor „personală", dar toate celelalte se aflau ele însele în transă cu mult înainte de venirea mea. Așa erau de pildă unele odăi, unde simțeam că crizele mele se cristalizează din melancolia imobilității și a nemărginitei lor singurătăți.

Ca un fel de echitate însă între mine și lume (o echitate care mă cufunda încă mai iremediabil în uniformitatea materiei brute) convingerea că obiectele puteau fi inofensive deveni egală cu teroarea ce câteodată mi-o impuneau. Inofensivitatea lor venea dintr-o lipsă universală de forță.

Simțeam vag că nimic în lumea asta nu poate merge până la capăt, nimic nu se poate desăvârși. Ferocitatea obiectelor se epuiza și ea. În felul

acesta se născu în mine ideea imperfecției oricăror manifestări în lumea asta, fie și supranaturale.

Într-un dialog interior ce, cred, nu se sfârșea niciodată, sfidam câteodată puterile malefice din jurul meu, după cum, altădată, le adulam josnic. Practicam unele rituri stranii, însă nu fără rost. Dacă plecam de-acasă și mergând pe drumuri diferite, reveneam întotdeauna pe urma pașilor mei, asta o făceam pentru ca să nu descriu cu mersul meu un cerc în care să rămâie închise case și copaci. În această privință umbletul meu semăna cu un fir de ață și dacă, o dată desfășurat, nu l-aș fi strâns la loc pe același drum, obiectele strânse în nodul umbletului ar fi rămas pe veci iremediabil și adânc legate de mine. Dacă în timp de ploaie mă feream să ating pietrele din cursul șuvoaielor de apă, asta o făceam pentru a nu adăuga nimic la acțiunea apei și pentru a nu interveni în exercitarea puterilor ei elementare.

Focul purifica totul. Aveam întotdeauna în buzunar o cutie de chibrituri. Când eram foarte trist aprindeam un chibrit și îmi treceam mâinile prin para focului, mai întâi una, apoi cealaltă.

Era în toate astea un fel de melancolie de a exista și un fel de chin organizat normal în limitele vieții mele de copil.

Cu timpul crizele dispărură de la sine însă nu fără a lăsa în mine pentru totdeauna amintirea lor puternică. Când intrai în adolescență nu mai avui crize, dar starea aceea crepusculară care le preceda și sentimentul profundei inutilități a lumii care le urma deveniră oarecum starea mea naturală. Inutilitatea umplu scobiturile lumii ca un lichid ce s-ar fi răspândi în toate direcțiile, iar cerul deasupra mea, cerul veșnic corect, absurd ș nedefinit, căpătă culoarea proprie a disperării.

În inutilitatea aceasta care mă înconjoară și sub cerul acesta pe veci blestemat umblu încă și azi.

Pentru crizele mele un medic fu consultat și el pronunță un cuvânt ciudat: „paludism"; fui foarte

uimit că neliniștile mele atât de intime și de secrete pot avea un nume și încă un nume atât de bizar. Doctorul îmi prescrise chinină: alt subiect de mirare. Îmi era imposibil să înțeleg cum s-ar fi putut vindeca spațiile bolnave, ele cu chinina pe care o luam eu. Ceea ce mă turbură însă peste măsură fu însuși medicul. Timp îndelungat după consultație el continuă să existe și să se agite în memoria mea cu niște gesturi mărunte și automate al căror mecanism inepuizabil nu izbuteam să-l opresc.

Era un om mic de statură cu capul în formă de ou. Extremitatea ascuțită a oului se prelungea cu o bărbiță neagră veșnic agitată. Ochii mici și catifelați, gesturile lui scurte și gura dusă înainte îl făceau să semene cu un șoarece. Impresia aceasta fu atât de puternică din primul moment, încât îmi păru foarte natural, când începu să vorbească, să-l aud prelungind îndelung și sonor fiecare „r" ca și cum în timpul vorbirii ar fi ronțăit mereu ceva ascuns.

Chinina pe care mi-o dădu îmi întări și ea convingerea că medicul avea ceva șoricesc în el. Verificarea acestei convingeri se făcu în mod atât de ciudat și este legată de fapte atât de importante din copilăria mea încât întâmplarea merită, cred, să fie povestită de-o parte.

II

În apropierea casei noastre se afla un magazin cu mașini de cusut unde mă duceam în fiecare zi și stăteam ore întregi. Proprietarul lui era un băiat tânăr, Eugen, care tocmai isprăvise serviciul militar și își găsise un rost în oraș deschizând această prăvălie. Avea o soră mai mică decât el cu un an, Clara. Trăiau împreună undeva într-o mahala și ziua se ocupau de prăvălie; n-aveau nici cunoștințe, nici rude.

Prăvălia era o simplă odaie particulară închiriată întâia oară pentru comerț. Pereții mai păstrau încă zugrăveala lor de salon, cu ghirlănzi violete de liliac și urmele rectangulare și decolorate ale locurilor unde fuseseră atârnate tablourile, în mijlocul plafonului rămăsese o lampă de bronz cu o calotă de majolică de culoare roșie închisă, acoperită pe margine cu foi verzi de acantă reliefate din faianță. Era un obiect plin de ornamente, vechi și desuet însă impozant - ceva ce semăna cu un monument funerar ori cu un general veteran purtând la paradă bătrâna lui uniformă.

Mașinile de cusut se înșirau bine aliniate pe trei rânduri, lăsând între ele două alei largi până în fund. Eugen avea grijă să stropească podeaua fiecare dimineață cu o cutie veche de conserve găurită în fund. Șuvița de apă care se scurgea era foarte subțire și Eugen o mânuia cu dexteritate desenând pe podea spirale și opturi savante. Câteodată se iscălea și scria data zilei. Zugrăveala de pe pereți reclama în mod evident asemenea delicateți.

În fundul magazinului un paravan de scânduri despărțea un fel de cabină de restul încăperii; o perdea verde acoperea intrarea. Acolo stăteau tot timpul Eugen și Clara, acolo mâncau la prânz,

pentru ca să nu părăsească prăvălia în timpul zilei. Ei o numeau „cabina artiștilor" și îl auzii pe Eugen într-o zi spunând:

- E o adevărată „cabină de artist". Când ies în prăvălie și vorbesc jumătate de ceas pentru ca să vând o mașină de cusut, nu joc o comedie?

Și adăugă pe un ton mai doct:

- Viața, în general e teatru curat.

În dosul cortinei Eugen cânta din vioară. Ținea notele pe masă, stătea îngheboșat asupra lor descifrând cu răbdare portativele încâlcite ca și cum ar fi descurcat un ghem de ațe cu multe noduri pentru a scoate din ele un fir unic și subțire, firul bucății muzicale. Toată după-amiaza ardea pe un cufăr o lampă mică de petrol umplând încăperea cu o lumii moartă și deorganizând pe perete umbra enormă a violonistului.

Veneam atât de des acolo încât cu timpul devenii un fel de oaspete mobilă, o prelungire a canapelei vechi de mușama pe care stăteam imobil, un lucru de care nu se ocupa nimeni și nu stânjenea pe nimeni.

În fundul cabinei Clara își făcea toaleta de după-masă. Își ținea rochiile într-un dulăpior și se privea într-o oglindă spartă răzimată de lampă, pe cufăr. Era o oglindă atât de veche încât toată poleiala era ștearsă pe alocuri și prin petele transparente apăreau obiectele reale din dosul oglinzii amestecându-se cu imaginile reflectate, ca într-o fotografie cu clișee suprapuse.

Câteodată se dezbrăca aproape de tot și se fricționa cu apă de Colonie pe la subțiori, ridicând fără jenă brațele, ori pe sâni - băgând mâna între cămașă și corp. Cămașa era scurtă și când se apleca vedeam în întregime picioarele foarte frumoase strânse de ciorapii bine întinși. Semăna în tot cu o femeie pe jumătate goală, pe care o văzusem cândva pe o carte poștală pornografică ce mi-o arătase un covrigar la grădină.

Provoca în mine același leșin nedeslușit ca și

imaginea obscenă, un fel de vid ce se făcea în piept în același timp cu o poftă sexuală îngrozitoare ce-mi strângea pubisul ca niște gheare.

Stăteam în „cabină" întotdeauna în același loc, pe canapea în dosul lui Eugen, și așteptam ca să-și termine Clara toaleta. Atunci ea ieșea în magazin, trecând între mine și fratele ei printr-un spațiu atât de strâmt încât trebuia să-și frece pulpele de genunchii mei.

Clipa aceasta o așteptam în fiecare zi cu aceeași nerăbdare și același chin. Ea depindea de o mulțime de circumstanțe mărunte pe care le cântăream și le pândeam cu o exasperată și extraordinar de ascuțită sensibilitate. Era de ajuns ca lui Eugen să-i fie sete, să n-aibă poftă de cântat ori să vie un client în prăvălie pentru ca să părăsească locul de lângă masă și spațiul să rămâie destul de liber pentru ca să poată trece Clara departe de mine.

Când după-amiaza mergeam acolo și mă apropiam de ușa magazinului, antene lungi și vibrante ieșeau din mine și explorau aerul pentru a capta sunetul viorii; dacă auzeam că Eugen cântă se făcea în mine o mare liniște. Intram cât mai încet și spuneam chiar din prag cu voce tare numele meu pentru ca el să nu creadă că a venit un client și astfel să întrerupă cântatul o secundă; s-ar fi putut întâmpla ca în secunda aceea să înceteze brusc inerția și mirajul melodiei și Eugen să părăsească vioara și să nu mai cânte deloc în după-amiaza aceea.

Cu asta însă nu se sfârșea posibilitatea întâmplărilor nefavorabile. Erau încă atâtea lucruri ce se petreceau în cabină... Tot timpul cât Clara își făcea toaleta ascultam cele mai mici zgomote și urmăream cele mai mici mișcări cu teama ca nu cumva din ele să iasă dezastrul după-amiezii.

Era posibil de pildă ca Eugen să tușească ușor, să înghită puțină salivă și să spuie brusc că îi este

sete și că merge la cofetărie să ia o prăjitură; din fapte infim de mărunte, ca tusea aceasta, ieșea monstruoasă și enormă o după-masă pierdută. Ziua întreagă își pierdea atunci importanța și noaptea în pat, în loc să mă gândesc pe îndelete (și oprindu-mă câteva minute asupra fiecărui detaliu pentru a-l „vedea" și a mi-l aminti mai bine) la clipa când genunchii mei s-au atins de ciorapii Clarei - să scobesc, să sculptez și să mângâi acest gând - mă zvârcoleam înfierbântat în cearceafuri, neputând să adorm și așteptând nerăbdător ziua următoare.

Într-o zi se petrecu ceva cu totul neobișnuit. Întâmplarea începu cu alura unui dezastru și se isprăvi cu o surpriză neașteptată, dar în mod atât de brusc și cu un gest atât de mărunt încât toată bucuria mea ulterioară odihnindu-se pe el fu ca un eșafodaj de obiecte eteroclite ținute în echilibru de un scamator pe un singur punct.

Clara cu un singur pas schimbă în întregime conținutul vizitelor mele, dându-le un alt înțeles și noi înfrigurări ca în experiența aceea de chimie în care vedeam cum o singură bucățică de cristal scufundată într-un bocal cu lichid roșu îl transforma instantaneu într-un lichid uimitor de verde.

Eram pe canapea, în același loc, așteptând cu aceeași nerăbdare de totdeauna, când ușa se deschise și în prăvălie intră cineva. Eugen părăsi imediat cabina. Totul părea pierdut. Clara continuă să-și facă toaleta nepăsătoare în timp ce conversația în prăvălie se prelungea la nesfârșit. Totuși s-ar fi putut întâmpla ca Eugen să se întoarcă înainte ca sora lui să fi isprăvit să se îmbrace.

Urmăream dureros firul celor două evenimente, toaleta Clarei și conversația din prăvălie, gândindu-mă că puteau să-și urmez desfășurarea paralel unul cu altul până ce Clara ieșea în prăvălie, ori din contra să se întâlnească în punctul fix al cabinei ca în unele filme cinematografice

când două locomotive vin una spre alta cu viteză nebun și se vor întâlni ori vor trece pe alături după cum va interveni sau nu în ultima clipă o mână misterioasă care să schimbe macazul. În acele momente de așteptare simțeam net cum conversația își urmează drumul ei și, pe o cale paralelă, Clara continua să se pudreze...

Încercai să corectez fatalitatea întinzând genunchii mult spre masă. Pentru ca să întâlnească picioarele Clarei ar fi trebuit să stau chiar pe marginea canapelei într-o poziție dacă nu bizară, cel puțin comică. Îmi pare că prin oglindă Clara se uita la mine și zâmbea.

În curând isprăvi să-și rotunjească conturul buzelor cu carmin și să-și treacă pentru ultima oară puful pe obraz. Parfumul care se răspândise în cabină mă ameți̧se de pofte și disperare. În momentul când ea trecu pe lângă mine se întâmplă lucrul la care mă așteptam mai puțin: își frecă pulpele de genunchii mei ca în fiecare zi (ori poate încă mai tare? dar asta era o iluzie desigur) cu aerul indiferent că între noi nu se petrece nimic.

Există o complicitate a viciului mai adâncă și mai rapidă decât orice înțelegere prin cuvinte. Ea străbate instantaneu tot trupul ca o melodie interioară și transformă cu totul gândurile, carnea și sângele. În fragmentul de secundă când picioarele Clarei mă atinseseră se născură, imense, în mine, noi așteptări și noi speranțe.

Cu Clara am înțeles totul din prima zi, din prima clipă; a fost întâia mea aventură sexuală completă și normală. O aventură plină de chinuri și așteptări, plină de neliniști și de scrâșnete de dinți, ceva care ar fi semănat cu o iubire dacă n-ar fi fost o simplă continuitate a unei dureroase nerăbdări. În aceeași măsură în care eram impulsiv și îndrăzneț, Clara era calmă și capricioasă; avea un mod violent de a mă provoca și un fel de bucurie câinească de a mă vedea că sufăr - bucurie care preceda întotdeauna actul sexual și făcea parte dintr-însul.

Întâia oară când se întâmplă între noi lucrul pe care îl așteptam de atâta vreme, provocarea ei fu de o simplicitate atât de elementară (și aproape brutală) încât fraza aceea săracă pe care a pronunțat-o atunci și verbul acela anonim pe care l-a întrebuințat își păstrează încă și azi în mine ceva din virulența de-odinioară. Este de ajuns ca să mă gândesc mai mult la ele pentru ca indiferența mea prezentă să fie roasă ca de un acid și fraza să redevie violentă, așa cum a fost atunci.

Eugen plecase în oraș. Stăteam amândoi în magazin tăcuți, Clara, îi rochia ei de după-masă, picior peste picior în dosul vitrinei, tricota cu atenție. Trecuseră câteva săptămâni de la întâmplarea din cabină și între noi se crease brusc nu știu ce răceală severă, o încordare secretă ce se traducea printr-o indiferență extremă din partea ei. Stăteam unul în fața altuia ore întregi fără să scoatem un cuvânt și totuși în tăcerea aceasta plutea ca amenințarea unei explozii, o înțelegere secretă perfectă, îmi lipsea doar cuvântul misterios care să spargă învelișul convențional; îmi făceam zeci de proiecte în fiecare seară dar ele se loveau a doua zi de cele mai elementare piedici: tricotatul care nu putea fi întrerupt, lipsa unei lumini mai favorabile, liniștea din magazin ori cele trei rânduri de mașini de cusut, prea corect orânduite pentru a permite vreo schimbare importantă în magazin, fie chiar de ordin sentimental.

Țineam tot timpul maxilarele încleștate; era o tăcere teribilă, o tăcere ce avea în mine evidența și conturul unui urlet.

Clara fu acea care o întrerupse. Vorbi aproape în șoaptă, fără să-și ridice ochii de pe tricou:

- Dacă ai fi venit azi mai devreme am fi putut să facem, Eugen s-a dus îndată după masă în oraș.

Până atunci nu se filtrase în tăcerea noastră nici umbra vreunei aluzii sexuale și iată acum din câteva cuvinte țâșnea între noi o realitate nouă, atât de miraculoasă și de extraordinară ca o statuie de

marmoră ce-ar fi răsărit în mijlocul mașinilor de cusut crescând din podele.

Într-o clipă fui lângă Clara, îi apucai o mână și i-o mângâiai violent, îi sărutai mâna. Ea și-o smulse.

- Ei, lasă-mă, spuse ea enervată.

- Te rog vino, Clara...

- E prea târziu acum, se întoarce Eugen, lasă-mă, lasă-mă.

Îi atingeam febril umerii, sânii, picioarele.

- Lasă-mă, protesta Clara.

- Vino acum, mai avem timp, implorai eu.

- Unde?

- În cabină... hai... acolo e bine.

Și când spusei „bine" pieptul mi se umplu de o speranță caldă, îi sărutai din nou mâna și o trăsei cu forța de pe scaun. Ea se lăsă dusă cu greu târându-și pașii de podea.

Începând din ziua aceea după-amiezile își schimbară „obiceiurile": era vorba tot despre Eugen, tot despre Clara și despre aceleași sonate, însă acum cântecul viorii îmi deveni insuportabil și nerăbdarea mea pândea momentul când Eugen trebuia să plece. În aceeași cabină neliniștile mele deveniră altele ca și cum aș fi jucat un joc nou pe un carton cu linii desenate pentru un joc deja cunoscut.

Când Eugen pleca, începea adevărata așteptare. Era o așteptare mai grea și mai insuportabilă decât până în acel moment; tăcerea prăvăliei se transforma într-un bloc de gheață. Clara se așeza la vitrină și tricota: acesta era în fiecare zi „începutul" și fără început aventura noastră nu putea avea loc. Câteodată Eugen pleca și o lăsa pe Clara în cabină aproape dezbrăcată: credeam că lucrul acesta putea să grăbească evenimentele dar mă înșelam, Clara nu admitea alt început decât acel din prăvălie. Trebuia să aștept în mod inutil să se îmbrace și să iasă la geam pentru a deschide cartea după-amiezii la prima pagină, în dosul vitrinei.

Mă așezam în fața ei pe un scăunel și începeam să-i vorbesc, s-o rog, s-o implor timp îndelungat. Știam că e fără folos; Clara nu accepta decât rareori și chiar atunci uza de o șiretenie, pentru ca să nu-mi acorde îngăduință perfectă:

- Mă duc să iau un praf în cabină, mă doare capul îngrozitor, te rog să nu vii după mine.

Promiteam cu jurăminte și o urmam într-o secundă, începea în cabină o veritabilă luptă în care, în mod evident, forțele Clarei erau dispuse să cedeze. Cădea atunci pe canapea dintr-o bucată ca și cum s-ar fi împiedecat de ceva. Punea apoi mâinile sub cap și închidea ochii ca și cum ar fi dormit, îmi era imposibil să schimb cu un centimetru poziția corpului; așa cum stătea pe o coastă, trebuia să-i smulg rochia de sub pulpe și să mă alipesc de ea. Clara n-avea nici o opunere pentru gesturile mele, dar nu-mi dădea nici o înlesnire. Era imobilă și indiferentă ca o bucată de lemn și numai intima și secreta ei căldură îmi revela că e atentă și că „știe".

Cam pe la această epocă fu consultat medicul care îmi prescrise chinină. Verificarea impresiei mele că avea ceva șoricesc într-însul a avut loc în cabină și, după cum am spus, într-un mod cu totul absurd surprinzător.

Într-o zi, în timp ce stăteam lipit de Clara și cu gesturi înfierbânte îi smulgeam rochia, simții ceva ciudat mișcându-se în cabină și - mai mult cu instinctul obscur dar foarte ascuțit al extremei plăceri de care mă apropiam și care nu admitea nici o prezență străină, decât cu simțurile mele adevărate - ghicii că o ființă vie ne privea.

Întorsei capul speriat și zării pe cufăr în dosul cutiei de pudră un șoarece. El se opri chiar lângă oglindă pe marginea cufărului și mă privii fix cu ochii lui mici și negri în care lumina lămpii punea două picături lucioase aurii ce mă săgetau adânc. Timp de câteva secunde el se uită în ochii mei cu atâta acuitate încât simțeam privirea celor două

puncte sticloase pătrunzându-mi până în fundul creierului. Părea că meditează o invectivă grea la adresa mea sau numai un reproș. Deodată însă fascinația se sfărâmă și șoarecele o rupse de fugă dispărând după cufăr. Eram sigur acum că doctorul venise să mă spioneze.

În aceeași seară, la luarea chininei, presupunerea mea se întări printr-un raționament perfect ilogic, însă pentru mine valabil: chinina era amară; pe de altă parte doctorul văzuse în cabină plăcerea pe care mi-o dădea câteodată Clara; în consecință, și pentru stabilirea unui nou echilibru, îmi prescrisese medicamentul cel mai neplăcut ce putea să existe. Îl auzeam ronțăindu-și în gând judecata: „Cu cât este mai mare plăcerrrea, cu atât trebuie să fie mai amarrrră doctorria!"

Peste câteva luni de la consultație doctorul fu găsit mort în podul casei lui; își trăsese un glonte în tâmplă.

Cea dintâi întrebare a mea când auzii sinistra veste fu:

- Erau șoareci în podul acela?

Îmi era necesară această certitudine. Pentru ca doctorul să fie mort cu adevărat, trebuia neapărat ca o haită de șoareci să năvălească asupra cadavrului, să-l scobească și să extragă înapoi materia șoricească împrumutată de medic în timpul vieții sale, pentru exercitarea existenței sale ilegale de „om".

III

Când am cunoscut-o pe Clara aveam, cred, doisprezece ani. Oricât de departe îmi răscolesc amintirile în adâncul copilăriei mele găsesc legate de cunoașterea sexuală. Ea îmi apare tot atât de nostalgică și pură ca averea nopții, a fricii ori a celor dintâi prietenii, întru nimic deosebită de melancolii și de alte așteptări, de pildă de plictisitoarea așteptare de deveni „mare" pe care o măsurăm concret ori de câte ori dădeam mâna o persoană mai în vârstă, încercând să delimitez diferența de greutate și mărime a mâinii mele mici, pierdută între degetele noduroase, în palma enormă a celui ce mi-o strângea.

În nici un moment al copilăriei n-am ignorat diferența dintre bărbați și femei. Poate că a fost o vreme când toate ființele vii se confundau pentru mine într-o limpeziciune unică de mișcări și inerții; nu am nici o amintire exactă despre aceasta. Secretul sexual a fost întotdeauna aparent. Era vorba de un „secret" cum ar fi fost vorba de un obiect, o masă ori un scaun.

Când cercetez însă cu atenție amintirile cele mai îndepărtate, „lipsa lor de actualitate" mi se relevează prin înțelegerea greșită a actului sexual. Îmi închipuiam organele feminine sub forme eronate și actul în sine mult mai fastuos și mai straniu decât l-am cunoscut cu Clara. În toate interpretările însă - greșite, și apoi din ce în ce mai juste - plutea inefabil un aer de mister și de amărăciune, ce și-a desăvârșit lent consistența, ca un tablou de pictor pornit de la schițe informe.

Mă văd foarte mic, în cămeșoaică până la călcâie, plângând disperat pe un prag de ușă, într-o curte plină de soare, a cărei poartă este deschisă spre o piață pustie, o piață în amiază, caldă și

tristă, cu câini adormiți pe burtă și oameni culcați în umbra barăcilor cu zarzavat.

În aer un miros iute de legume putrezite, câteva muște mari vioaie bâzâie puternic pe lângă mine sorbind lacrimile căzute pe mâini și zburând în rotogoale frenetice în lumina densă și înfierbântată a curții. Mă ridic și urinez cu atenție în praf. Pământul suge avid lichidul și pe locul acela rămâne o pată întunecată ca urina unui obiect ce nu există, îmi șterg fața cu cămeșoaica și ling lacrimile din colțul buzelor savurând gustul lor sărat. Mă așez din nou pe prag și mă simt foarte nenorocit. Am fost bătut.

Tatăl meu adineaorea în odaie mi-a tras câteva palme peste fesele goale. Nu știu prea bine pentru ce. Mă gândesc. Stăteam culcat în pat lângă o fetiță de vârsta mea, puși acolo amândoi să dormim, în timp ce părinții noștri erau duși la plimbare. N-am simțit când ei s-au întors și nu știu ce anume făceam fetiței sub plapomă. Știu doar că, în momentul când tatăl meu a ridicat brusc plapomă, fetița începuse să accepte. Tatăl meu s-a făcut roșu, s-a înfuriat și m-a bătut. Asta e tot.

Așa cum stau în soare pe prag, am plâns și mi-am șters ochii, desenez cu degetul în praf cercuri și linii, îmi schimb locul mai spre umbră, mă așez turcește pe o piatră și mă simt mai bine. O fată a venit să ia apă în curte și învârtește roata ruginită a pompei. Ascult cu atenție scârțâitul fierului vechi, privesc cum țâșnește apă în căldare ca o superbă coadă de cal argintie, mă uit la picioarele mari și murdare ale fetei, casc pentru că n-am dormit de loc și din când în când încerc să prind o muscă. E viața simplă care reîncepe după plânset. În curte soarele își varsă mereu arșița lui copleșitoare. E cea dintâi aventură sexuală a mea și cea mai veche amintire din copilărie.

De-aci înainte instincte obscure se umflă, cresc, se deformează și intră în limitele lor naturale. Ceea ce ar fi trebuit să fie o amplificare și mereu

crescândă fascinație a fost pentru mine un șir de renunțări și de reduceri crunte la banal; evoluția de la copilărie la adolescență a însemnat o scădere continuă a lumii și, pe măsură ce lucrurile se organizau în jurul meu, aspectul lor inefabil dispărea, precum o suprafață lucioasă care se aburește.

Extatică, miraculoasă, figura lui Walter își păstrează și azi lumina ei fascinantă. Când l-am întâlnit stătea în umbra unui salcâm, pe un trunchi de copac, și citea o fasciculă din Buffallo-Bill. Lumina clară a dimineței se filtra printre frunzele verzi și dese într-un fâsâit de umbre foarte răcoroase, îmbrăcămintea lui nu era de loc obișnuită: purta o tunică vișinie cu nasturi sculptați din os, pantaloni din piele de căprioară și pe picioarele goale sandale împletite din laniere fine de piele albă. Când vreau, câteodată, să retrăiesc o clipă senzația extraordinară a acestei întâlniri, privesc mult timp coperta îngălbenită și veche a unei fascicule din Buffallo-Bill. Era totuși altceva prezența reală a lui Walter, tunica lui roșie în aerul verzui din umbra salcâmului.

Întâiul lui gest fu un fel de săritură elastică în picioare ca a unui animal. Ne împrietenirăm imediat. Vorbirăm puțin și deodată îmi făcu o propunere stupefiantă: să mâncăm flori de salcâm. Pentru întâia oară întâlneam pe cineva care mânca flori. În câteva clipe Walter fu în copac și adună un buchet enorm. Apoi scoborî și îmi arată cum trebuia desprinsă delicat floarea de corolă pentru a suge numai vârful ei. Încercai și eu; floarea pocni puțin sub dinți cu o țăcănitură foarte plăcută și în gură se răspândi un parfum suav și răcoros cum nu mai gustasem niciodată.

Câtva timp rămaserăm tăcuți mâncând florile de salcâm. Deodată mă apucă strâns de mână:

- Vrei să vezi „sediul" bandei noastre?

În privirea lui Walter se aprinseră scântei, îmi fu puțin frică.

- Vrei sau nu vrei? mă întrebă el din nou.

Ezitai o secundă.

- Vreau, îi răspunsei cu o voce ce nu mai fu a mea și cu o voință de risc ce izbucni subit în mine și care, simțeam bine că nu-mi aparține.

Walter mă luă de mână și prin portița din fundul curții mă duse pe un maidan pustiu. Iarba și bălăriile crescuseră acolo în voie. Urzicile îmi ardeau picioarele pe unde treceam și cu mâna trebuia să dăm la o parte tulpinile groase de cucută și brusturi, în fundul maidanului ajunserăm la un zid dărăpănat, în fața zidului era un șanț și o groapă adâncă. Walter sări înăuntru și mă chemă după el; groapa se deschidea în zid și pe acolo intrarăm într-o pivniță părăsită.

Treptele erau stricate și pline de ierburi, pereții filtrau umezeală și întunericul înaintea noastră era desăvârșit. Walter îmi strânse mâna cu putere și mă trase după el. Încet-încet coborârăm vreo zece trepte. Acolo ne oprirăm.

- Trebuie să rămânem aici, îmi spuse el, nu putem merge mai departe, în fund sunt niște oameni de fier cu mâinile și cu capul de fier, crescuți din pământ. Ei stau nemișcați și dacă ne prind în întunecime ne gâtuie.

Întorsei capul și privii disperat deasupra noastră gura deschisă a pivniței cu lumina ei ce venea dintr-o lume simplă și clară unde nu existau oameni de fier și unde se vedeau la mare distanță plantele, oamenii și casele.

Walter aduse de undeva o scândură și ne așezarăm pe ea. Câteva minute ramaserăm iar tăcuți. Era bine și răcoare în pivniță; aerul avea un miros greu de umezeală si aș fi stat acolo ore întregi izolat, departe de străzile încălzite, și de orașul plictisitor și trist. Mă simțeam bine închis între pereții reci, dedesubtul pământului ce clocotea în soare. Zumzetul inutil al după-amiezii venea ca un ecou îndepărtat prin gura deschisă a pivniței.

- Iată aici aducem fetele pe care le prindem, spuse Walter. Înțelesei vag despre ce trebuia să fie vorba. Pivnița căpătă o atracție nebănuită.

- Și ce faceți cu ele? Walter râse.

- Cum, nu știi? Facem ca toți bărbații cu femeile, ne culcăm lângă ele și... cu pana...

- Cu pana? Ce fel de pană? Ce faceți cu fetele?

Walter râse din nou.

- Câți ani ai? Tu nu știi ce fac bărbații cu femeile? Tu n-ai o pană? Uite-o pe-a mea.

Scoase din buzunarul tunicei o pană mică neagră de pasăre.

În momentul acela simții că mă cuprinde o criză de-a mea obișnuită. Poate că dacă Walter n-ar fi scos din buzunar pana aș fi continuat să suport aerul de completă și dezolantă izolare a pivniței până la sfârșit, într-o clipă însă izolarea aceasta căpătă un înțeles dureros și adânc, îmi dădeam acum seama cât de departe pivnița este de oraș și de străzile lui prăfuite.

Era ca și cum eu însumi m-aș fi îndepărtat de mine, în singurătatea unei adâncimi subterane dedesubtul unei zile oarecare de vară. Pana neagră lucioasă pe care mi-o arăta Walter însemna că nimic nu mai există în lumea mea cunoscută. Totul intra într-un leșin unde ea strălucea straniu, în mijlocul încăperii ciudate cu ierburi umede, în întunericul ce aspira lumina ca o gură rece, avidă și beantă.

- Ei, ce ai? mă întrebă Walter. Să-ți spun cum facem cu pana...

Cerul afară, prin gura pivniței devenea tot mai alb și mai vaporos.

Cuvintele se loveau de pereți și mă parcurgeau moale ca pe o ființă fluidă. Walter continua să-mi vorbească. Era însă atât de departe de mine și atât de aerian încât părea o simplă claritate în întuneric, o pată de ceață agitându-se în umbră.

- Întâi o mângâi pe fetiță - auzeam ca prin vis - apoi tot cu pana te mângâi pe tine... Trebuie să știi

lucrurile astea...

Deodată Walter se apropie de mine și începu să mă zgâlțâie ca pentru a mă trezi din somn. Încet, încet, începui să-mi revin. Când deschisei bine ochii Walter stătea aplecat peste pubisul meu, cu gura strâns lipită de sex. Îmi era imposibil să înțeleg ce se petrece.

Walter se ridică în picioare.

- Vezi, asta ți-a făcut bine...

Indienii în război trezesc așa pe cei răniți și noi în banda noastră știm toate vrăjile și leacurile indiene.

Mă trezii beat și ostenit. Walter o luă la fugă și dispăru. Urcai și eu scările cu băgare de seamă.

În zilele următoare îl căutai pretutindeni dar în zadar, îmi rămânea să-l întâlnesc în pivniță, dar când mă dusei într-acolo maidanul îmi apăru cu totul schimbat. Peste tot se întindeau grămezi de gunoaie, cu animale moarte și putreziciuni ce miroseau oribil la soare.

Cu Walter nu văzusem nimic din toate acestea. Renunțai să merg până la pivniță și astfel pe Walter nu-l mai întâlnii niciodată.

Îmi procurai o pană pe care o țineam în cel mai mare secret învelită într-o bucată de ziar în buzunar. Mi se părea câteodată că eu inventasem toată povestea cu pana și că Walter nu existase niciodată. Din când în când desfăceam pana din ziar și o priveam timp îndelungat: misterul ei era de nepătruns, îmi treceam peste obraz luciul ei mătăsos și moale și mângâierea asta mă înfiora puțin ca și cum o persoană invizibilă, însă reală, m-ar fi atins cu vârful degetelor pe față. Întâia oară când o întrebuințai fu într-o seară frumoasă, în împrejurări destul de extraordinare.

Îmi plăcea să rămân până târziu pe afară, în seara aceea se stârnise o furtună grea și apăsătoare. Toată căldura zilei se condensase într-o atmosferă copleșitoare, sub un cer negru tăiat de fulgere. Ședeam pe pragul unei case și priveam jocul

luminei electrice pe zidurile uliței. Vântul clătina becul care ilumina strada și cercurile concentrice ale globului, umbrindu-se pe pereți, se legănau ca o apă agitată într-un vas. Eșarfe lungi de praf se stârneau pe drum și se ridicau în spirale.

Deodată într-o înfășurare de vânt mi se păru că o statuie albă de marmură se ridică în aer. Era în acel moment o certitudine incontrolabilă, ca orice certitudine. Blocul de piatră albă se îndepărta cu repeziciune în sus, într-o direcție oblică asemeni unui balon scăpat din mâna unui copil. In câteva clipe statuia deveni o simplă pată albă în cer, cât pumnul meu. Vedeam acum distinct două persoane albe, ținându-se de mână și alunecând pe cer ca niște schiori.

În momentul acela se opri o fetiță în fața mea. Trebuie să fi stat eu cu gura căscată și cu ochii mari deschiși în sus pentru că ea mă întrebă uimită ce văd pe cer.

- Privește... o statuie care zboară... privește repede... în curând va dispare...

Fetița se uită cu atenție încruntând sprâncenele și îmi spuse că nu vede nimic. Era o fetiță din vecini, grăsulie, cu obrajii roșii de cauciuc sanitar și cu mâinile veșnic umede. Până în seara aceea nu vorbisem decât arareori cu dânsa. Cum stătea acum în fața mea deodată începu să râdă:

- Știu pentru ce m-ai înșelat... spuse ea... știu eu ce vrei tu... începu să se îndepărteze de mine sărind într-un picior. Mă ridicai și alergai după ea; o chemai într-un gang obscur și ea veni fără împotrivire. Acolo îi ridicai rochia. Ea se lăsă mânuită docilă ținându-se de umerii mei. Poate era mai mult surprinsă de ceea ce se petrece, decât conștientă de impudoarea faptului.

Urmarea cea mai surprinzătoare a acestei întâmplări avu loc peste câteva zile în mijlocul unei pieți. Câțiva zidari stingeau var într-o ladă. Mă uitam la fierberea varului când deodată mă auzii strigat pe nume și cineva spuse tare:

- „Cu pana va să zică... cu pana... hai?"

Era un băiat de vreo douăzeci de ani, un vlăjgan roșcovan și nesuferit. Mi se pare că locuia într-o casă din gangul întunecos, îl văzui numai o clipă țipând la mine, dincolo de ladă, ieșind fantastic din aburii varului ca o apariție infernală vorbind în mijlocul focului și a trăsnetelor.

Poate că mi-a spus altceva, și imaginația mea a dat vorbelor lui un înțeles de care eram preocupat în zilele acelea; nu-mi venea să cred că văzuse într-adevăr ceva în întunecimea compactă a gangului. Totuși gândindu-mă mai bine la lucrul acesta îmi veni în minte că poate gangul nu fusese atât de obscur pe cât mi se păruse și că totul fusese vizibil (poate că stătusem chiar în lumină)... atâtea presupuneri care îmi întăreau convingerea că în timpul actului sexual eram posedat de un vis care îmi turbura vederea și simțurile. Îmi impusei mai multă prudență. Cine știe la ce aberații eram în stare să mă dedau în plină zi, sub puterea excitării și posedat de ea ca de un somn greu în care mă mișcam inconștient?

În strânsă amintire cu pana îmi revine în minte și o cărticică neagră, foarte turburătoare. O găsisem într-un rând pe o masă și o răsfoisem cu mare interes. Era un roman banal, „Frida" de André Theuriet, într-o ediție ilustrată cu foarte multe desene. În fiecare din ele revenea imaginea unui băiețaș blond cu părul bucălat, în haine de catifea și a unei fetițe grăsune în rochițe volănate. Băiețașul semăna cu Walter. Copiii apăreau în desene când împreună, când separați; se vedea bine că se întâlneau mai ales prin ascunzișurile unui parc și pe sub ziduri ruinate. Ce făceau împreună? Iată ce-aș fi vrut să știu. Avea băiețașul o pană ca și mine pe care o ținea în buzunarul hainei? în desene nu se vedea lucrul acesta și n-avui timp să citesc. Peste câteva zile cărticica neagră dispăru fără urme. Începui s-o caut pretutindeni, întrebai la librării dar se părea că

nimeni nu auzise de ea. Trebuia să fie o carte plină de secrete de vreme ce nu se găsea nicăieri.

Într-o zi îmi luai inima-n dinți și intrai în sala unei biblioteci publice. Un domn înalt, palid, cu ochelari ce-i tremurau ușor, stătea în fundul sălii pe un scaun și mă privi venind. Nu mă mai puteam întoarce. Trebuia să înaintez până la masă și acolo să pronunț distinct cuvântul senzațional „Fri-da" ca o mărturisire, în fața domnului miop, a tuturor viciilor mele ascunse. Mă apropiai de pupitru și murmurai cu voce stinsă numele cărții. Ochelarii bibliotecarului începură să tremure mai tare pe nas, el închise ochii ca și cum ar fi căutat ceva în memorie și îmi spuse că „n-a auzit" de ea. Tremurul ochelarilor mi se părea totuși că trădase o turburare interioară; acum eram sigur că „Frida" conținea cele mai tainice și mai senzaționale dezvăluiri.

Peste mulți ani de-atunci am regăsit cartea în rafturile unei librării. Nu mai era cărticica mea legată în pânză neagră ci o broșură umilă și mizerabilă cu coperți gălbui. O clipă vrui s-o cumpăr, dar mă răzgândii și o pusei înapoi în raft. Păstrez astfel și azi intactă în mine imaginea unei cărticele negre în care zace puțin din parfumul autentic al copilăriei mele.

IV

În obiecte mici și neînsemnate: o pană neagră de pasăre, o cărticică banală, o fotografie veche cu personagiile fragile și inactuale, ce parcă suferă de o gravă boală internă, o tandră scrumieră de faianță verde, modelată ca o frunză de stejar, veșnic mirosind a cenușe stătută; în simpla și elementara aducere-aminte a ochelarilor cu lentilă groasă ai bătrânului Samuel Weber în astfel de mărunte ornamente și lucruri domestice, regăsesc toată melancolia copilăriei mele și acea nostalgie esențială a inutilității lumii care mă înconjura de pretutindeni ca o apă cu valurile împietrite. Materia brută - în masele ei profunde și grele de țărână, pietre, cer, sau ape - ori în formele ei cele mai neînțelese - florile de hârtie, oglinzile, bilele de sticlă cu enigmaticile lor spirale interioare, ori statuile colorate - m-a ținut întotdeauna închis într-un prizonierat ce se lovea dureros de pereții ei perpetuați în mine, fără sens, bizara aventură de a fi om.

În orice parte mi se îndrepta gândul, el întâlnea obiecte și imobilități ca niște ziduri în fața cărora trebuia să cad îngenunchiat.

Mă gândeam, terorizat de diversitatea lor, la infinitele forme ale materiei și nopți întregi mă zvârcoleam, agitat de serii de obiecte ce îmi înșirau în memoria mea, fără sfârșit, ca niște scări mecanice ce își desfășurau neîncetat mii și mii de trepte.

Câteodată, pentru a stăvili valul de lucruri și culori ce-mi inundau creierul, imaginam evoluția unui singur contur, sau a unui singur obiect. Îmi imaginam de pildă, - și asta ca un repertoriu corect al lumii, lanțul tuturor umbrelor de pe pământ, ciudata și fantastica lume cenușie ce doarme la

picioarele vieții.

Omul negru, culcat ca un voal peste iarbă, cu picioarele subțiri s-au scurs ca apa, cu brațele de fier întunecat, umblând printre pomi orizontali cu ramurile explorate. Umbrele vapoarelor alunecând pe mare, umbre instabile și acvatice ca niște tristeți ce vin și trec, lunecând peste spume. Umbrele păsărilor care zboară, ca niște păsări negre venite din fund țărânii, dintr-un sumbru aquarium. Și umbra solitară, pierdută undeva în spațiu, a rotundei noastre planete.

Mă gândeam altă dată la caverne și scobituri, de la prăpăstiile și munți cu amețitoarea lor înălțime, până la caverna elastică și caldă, inefabilă, caverna sexuală. Îmi procurasem nu știu de unde o mică lanternă electrică și noaptea în pat, înnebunit de nesomn și de obiectele ce umpleau odaia venind mereu, mă băgăm sub plapomă și urmăream cu atenție încordată, ca un fel de studiu intim fără scop, cutele cearceafului și micile văi ce se formau între ele. Îmi trebuia astfel o ocupație precisă și măruntă pentru ca să mă liniștesc întrucâtva. Tatăl meu mă găsi într-un rând, la miezul nopții, umblând sub perne cu lanterna și mi-o luă. Totuși nu-mi făcu nici o observație și nici nu mă certă. Cred că pentru el descoperirea fusese atât de stranie încât nu găsea nici vocabularul și nici moralitatea ce s-ar fi putut aplica în cazul unei asemenea fapte.

Câțiva ani mai târziu văzui într-o carte de anatomie fotografia unui mulaj de ceară a interiorului urechii. Toate canalurile, sinusurile și găurile erau din materie plină, formând imaginea lor pozitivă. Fotografia aceasta mă impresiona peste măsură, aproape până la leșin, într-o clipă îmi dădui seama că lumea ar putea exista într-o realitate mai adevărată, într-o structură pozitivă a cavernelor ei, astfel încât tot ce este scobit să devie plin, iar actualele reliefuri să se prefacă în viduri de formă identică, fără nici un conținut, ca fosilele

acelea delicate și bizare care reproduc în piatră urmele vreunei scoici sau frunze ce de-a lungul timpurilor s-au macerat lăsând doar sculptate adânc amprentele fine ale conturului lor.

Într-o astfel de lume oamenii n-ar mai fi fost niște excrescențe multicolore și cărnoase, pline de organe complicate și putrescibile, ci niște goluri pure, plutind, ca niște bule de aer prin apă, prin materia caldă și moale a universului plin. Era de altfel senzația intimă și dureroasă pe care o resimțeam adesea în adolescență, când de-a lungul vagabondajelor fără sfârșit, mă trezeam subit în mijlocul unor izolări teribile, ca și cum oamenii și casele în jurul meu s-ar fi încleiat dintr-o dată în pasta compactă și uniformă a unei unice materii, în care eu existam doar ca un simplu vid ce se deplasează de ici-colo fără rost.

În ansamblul lor obiectele formau decoruri. Impresia de spectacular mă însoțea pretutindeni cu sentimentul că totul evoluează în mijlocul unei reprezentații factice și triste. Când scăpăm câteodată de viziunea plictisitoare și mată a unei lumi incolore apărea aspectul ei teatral, emfatic și desuet.

În cadrul acestui spectacol general, existau alte spectacole mai uluitoare care mă atrăgeau mai mult pentru că artificialul lor și actorii care le jucau păreau să înțeleagă într-adevăr sensul de mistificare a lumii. Ei singuri știau că într-un univers spectacular si decorativ trebuia jucată viața fals și ornamental. Astfel de spectacole erau cinematograful și panopticumul.

O! sala cinematografului B., lungă și întunecoasă ca un submarin scufundat! Ușile de la intrare erau acoperite cu oglinzi de cristal în care se reflecta o parte din stradă. Era astfel la intrare un spectacol gratuit, înaintea celui din sală, un ecran uimitor în care strada apărea într-o lumină verzuie de vis cu oameni și trăsuri ce se mișcau somnambulic în apele ei.

În sală domnea o căldură puturoasă și acidă de baie publică. Podeaua era cimentată și scaunele când se mișcau scoteau niște scârțâituri ca niște țipete scurte și disperate, în fața ecranului o galerie de covrigari și pușlamale pocnea semințe și comenta cu voce tare filmul.

Titlurile erau silabisite de câteva zeci de guri în același timp, ca niște texte la o școală de adulți. Chiar sub ecran cânta orchestra compusă dintr-o pianistă, un violonist și un bătrân ovreu care trăgea de zor contrabasul. Bătrânul acesta mai avea și misiunea de a emite diferite zgomote corespunzătoare acțiunilor de pe ecran. El striga „cucurigu" când la începutul filmului apărea cocoșul firmei cinematografice, iar odată, îmi amintesc, când se reprezenta viața lui Isus, în momentul învierii începu să bată cu arcușul frenetic în cutia contrabasului pentru a imita trăsnetele cerești.

Trăiam episoadele din film cu o intensitate extraordinară, integrându-mă acțiunii ca un veritabil personagiu al dramei. Mi se întâmpla de multe ori ca filmul să-mi absoarbă într-atâta atenția încât să-mi închipui dintr-o dată că mă plimb prin parcurile de pe ecran, ori că stau rezemat de balustrada teraselor italiene pe care evolua patetic Francisca Bertini, cu părul despletit și brațele agitate ca niște eșarfe.

În definitiv nu există nici o diferență bine stabilită între persoana noastră reală și diferitele noastre personagii interioare imaginare. Când se aprindea lumina în pauză, sala avea aerul că revine de departe. Era în atmosferă ceva precar și artificial, cu mult mai incert și mai efemer decât spectacolul de pe ecran, închideam ochii și așteptam până ce ronțăitul mecanic al aparatului îmi anunța că filmul continuă; regăseam atunci sala în întuneric și toate persoanele din jurul meu, iluminate indirect de ecran, palide și transfigurate ca o galerie de statui de marmoră într-un muzeu

luminat de lună la miezul nopții.

Într-un rând cinematograful luă foc. Pelicula se rupse și se aprinse imediat încât timp de câteva secunde apărură pe ecran flăcările incendiului ca un fel de onest avertisment că cinematograful arde și în același timp ca o continuare logică a rolului aparatului de a prezenta „actualitățile" și care misiune îl făcuse astfel, printr-un exces de perfecțiune, să reprezinte ultima și cea mai palpitantă actualitate, aceea a propriului său incendiu. Izbucniră din toate părțile țipete și strigăte scurte de „Foc ! Foc" ca niște pocnete de revolver, într-o singură clipă țâșni din sală atâta zgomot încât se părea că spectatorii, până atunci în liniște și întunecime, nu făcuseră alta decât să îngrămădească în ei urlete și huet, ca niște acumulatoare calme și inofensive ce explodează când capacitatea lor de încărcare a fost violent depășită.

În câteva minute și înainte ca jumătate de sală să fie evacuată „incendiul" fu stins. Totuși spectatorii continuau să urle ca și cum ar fi avut de epuizat o anumită cantitate de energie din moment ce fusese declanșată. O domnișoară, cu obrazul pudrat ca gipsul, țipa strident uitându-se fix în ochii mei, fără să facă vreo mișcare ori vreun pas spre ieșire. Un covrigar musculos, convins de utilitatea forțelor sale în asemenea cazuri, dar totuși neștiind ce întrebuințare să le dea, lua pe rând scaunele de lemn și le azvârlea spre ecran. Se auzi deodată o bubuitură amplă și foarte sonoră: un scaun nimerise în contrabasul bătrânului muzicant.

Cinematograful era plin de surprize. Vara intram la matineu devreme și ieșeam seara când începea să se înnopteze. Lumina afară era schimbată, ziua pe sfârșite se stingea. Constatam astfel că în absența mea se petrecuse în lume un fapt imens și esențial ca un fel de tristă obligație a ei de a-și continua mereu - prin înnoptare de pildă - munca regulată, diafană și spectaculară. Intram astfel din

nou în mijlocul unei certitudini care prin rigurozitatea ei zilnică mi se părea de-o melancolie fără sfârșit, într-o astfel de lume, supusă celor mai teatrale efecte și obligată în fiecare seară să reprezinte un apus de soare corect, oamenii din jurul meu apăreau ca niște biete ființe de compătimit pentru seriozitatea cu care erau mereu ocupați și credeau naiv în ceea ce fac și ceea ce simt.

Exista doar o singură ființă în oraș care înțelegea aceste lucruri și pentru care aveam o admirație plină de respect: era nebuna orașului. Ea singură în mijlocul unor persoane rigide și umplute până în vârful capului cu prejudecăți și convenții, ea singură își păstrase libertatea de a țipa și de a dansa pe stradă când vroia. Umbla zdrențuită pe străzi, roasă de jeg, știrbă, cu părul roșu vâlvoi, ținând în brațe cu o tandrețe maternă o lădiță veche plină cu coji de pâine și cu diferite obiecte culese prin gunoaie.

Își arăta sexul trecătorilor cu un gest ce dacă ar fi fost întrebuințat în alt scop ar fi fost numit „plin de eleganță și stil". - Ce splendid, ce sublim este să fii nebun! îmi spuneam eu, și constatam cu neînchipuită părere de rău câte puternice obiceiuri stupide familiare și ce zdrobitoare educație rațională mă despărțea de libertatea extremă a unei vieți de nebun. Cred că cine n-a avut acest sentiment este condamnat să nu simtă niciodată veritabila amploare a lumii.

Impresia generală și elementară de spectacular devenea o adevărată teroare îndată ce intram într-un panopticum cu figuri de ceară. Era o spaimă amestecată cu un inel de vagă plăcere și oarecum, cu senzația aceea bizară pe care o avem fiecare câteodată de a mai fi trăit cândva într-un anumit decor. Cred că dacă ar naște vreodată în mine instinctul unui scop în viață și dacă această pornire ar trebui să fie legată de ceva ce într-adevăr este profund, esențial și iremediabil în mine, atunci

corpul meu ar trebui să devie o statuie de ceară într-un panopticum și viața mea o simplă și nesfârșită contemplație a vitrinelor din panoramă.

În lumina posomorâtă a opaițelor de carbid simțeam că într-adevăr trăiesc viața mea proprie în mod unic și inimitabil. Toate acțiunile mele cotidiene puteau fi amestecate ca un joc de cărți, nu țineam la nici una din ele; iresponsabilitatea oamenilor față de actele lor cele mai conștiente era un fapt de o evidență ce sărea în ochi. Ce importanță avea că le comiteam eu sau altul, din moment ce diversitatea lumii le înghițea în aceeași uniformă monotonie? în panopticum, și numai acolo, nu exista nici o contradicție între ceea ce făceam și ceea ce se întâmpla. Personagiile de ceară erau singurul lucru autentic din lume; ele singure falsificau viața în mod ostentativ, făcând parte, prin imobilitatea lor stranie și artificială din aerul adevărat al lumii. Uniforma ciuruită de gloanțe și pătată de sânge a vreunui arhiduce austriac, cu figura galbenă și tristă, era infinit mai tragică decât orice moarte adevărată, într-o ladă de cristal zăcea o femeie îmbrăcată în dantele negre, cu fața lucioasă și palidă. Un trandafir uluitor de roșu stătea fixat între sâni, iar peruca blondă la marginea frunții începea să se dezlipească, în timp ce în nări palpita culoarea roză a fardului și ochii albaștri, limpezi ca sticla, mă priveau imobili. Era imposibil ca femeia de ceară să n-aibă o semnificație adâncă și turburătoare pe care nimeni n-o știa. Cu cât o contemplam mai mult cu atât înțelesul ei părea că se face mai limpede, persistând vag undeva în mine ca un cuvânt de care aș fi vrut să-mi amintesc și din care nu sesizam decât un ritm îndepărtat.

Am avut întotdeauna o atracție bizară pentru afublările femenine și pentru obiectele artificiale ieftin ornamentate. Un prieten al meu colecționa cele mai diverse lucruri pe care le găsea, într-o cutie de mahong ținea ascunsă o fâșie de mătase

neagră cu dantelă foarte subțire pe margini, cusută cu câteva paiete strălucitoare de strass. Era ruptă desigur din vreo rochie veche de bal; pe alocuri mătasea începuse să mucegăiască. Pentru ca s-o văd îi dădeam timbre și chiar bani. Atunci el mă conducea într-un salonaș de modă veche, în timp ce părinții lui dormeau și mi-o arăta. Rămâneam cu bucata de mătase în mână, mut de stupefacție și de plăcere. Prietenul meu stătea în pragul ușii și pândea să nu vie nimeni; după câteva minute revenea, îmi lua mătasea, o punea în cutie și îmi spunea: - „Gata, acum s-a isprăvit, nu se mai poate", cum îmi spunea câteodată și Clara când tergiversările din cabină durau prea mult.

Un alt obiect care m-a turburat peste măsură când l-am văzut întâia oară a fost un inel țigănesc. Cred că era inelul cel mai fantastic pe care îl putea inventa un bărbat ca să împodobească mâna unei femei. Extraordinarele ornamente de mascaradă ale păsărilor, ale animalelor și florilor, menite toate să joace un rol sexual, coada stilizată și ultramodernă a pasării paradisului, penele oxidate ale păunului, dantela isterică a petalelor de petunii, albastrul neverosimil al pungilor maimuții, nu sunt decât palide încercări de ornamentație sexuală pe lângă ametitorul inel țigănesc. Era un obiect de tinichea superb, fin, grotesc și hidos. Mai ales hidos: ataca iubirea în regiunile cele mai întunecate, la bază. Un adevărat țipăt sexual.

Desigur că artistul care l-a lucrat tot din viziuni de panopticum s-a inspirat. Piatra inelului, care era o simplă bucată de sticlă topită până la grosimea unei lentile, semăna în totul cu lupele din panorame prin care priveam vapoarele scufundate mărite la extrem, luptele cu turcii și asasinatele regești. In inel se vedea un buchet de flori cizelat în tinichea sau în plumb și colorat cu toate vopselele violente ale tablourilor din panopticum.

Violetul cadavrelor prin asfixie lângă pornograficul roșu al jaretierelor de femeie,

paloarea de plumb a valurilor înfuriate în interiorul unei lumini macabre, ca semiobscuritatea cavourilor acoperite cu geam. Totul era înconjurat de mici frunze de aramă și semne misterioase. Halucinant.

Mă impresionează astfel tot ce este imitat. Florile artificiale de pildă și coroanele mortuare, mai ales coroanele mortuare, uitate și prăfuite în cutiile lor ovale de sticlă din biserica cimitirului, înconjurând cu o desuetă delicatețe nume vechi anonime, scufundate într-o eternitate fără rezonanță.

Pozele decupate cu care copiii se joacă și statuile ieftine din bâlciuri. Cu timpul statuile acestea își pierd capul ori vreo mână și proprietara lor, reparându-le, le înconjoară gâtul delicat cu scrofule albe de ipsos. Bronzul de pe restul statuii capătă atunci semnificația unei tragice dar nobile suferințe. Și mai sunt Isușii în mărime naturală din bisericile catolice.

Vitraliile aruncă în altar ultimele reflexe ale unui asfințit roșu de soare, în timp ce crinii la această oră a zilei exală la picioarele Cristului plenitudinea parfumului lor greu și lugubru, în această atmosferă plină de sânge aerian și de leșin odorant, un tânăr palid cântă la orgă ultimele acorduri ale unei melodii disperate.

Toate acestea au emigrat în viață din panopticum. În panorama de bâlci regăsesc locul comun al tuturor acestor nostalgii răspândite în lume, care adunate la un loc formează însăși esența ei.

Îmi rămâne în viață, o dorință unică și supremă: să asist la incendiul unui panopticum; să văd topirea lentă și scabroasă a corpurilor de ceară, să privesc înmărmurit cum picioarele galbene și frumoase ale miresei din cutia de sticlă se încolăcesc în aer și prind între pulpe o flacără adevărată care să-i ardă sexul.

În afară de panopticum, bâlciul din luna august

îmi aducea multe alte tristeți și exaltări. Spectacolul lui amplu se umfla ca o simfonie, de la preludiul panoramelor izolate, ce soseau cu mult înaintea tuturor și indicau tonul general al bâlciului, ca notele răzlețe și prelungi ce anunță la începutul bucății de concert tema întregii compoziții, și până la finalul grandios, plesnind de urlete, pocnete și fanfare, în ziua temeiului, urmat de tăcerea imensă a câmpului rămas pustiu.

Cele câteva panorame ce veneau de timpuriu cuprindeau, în esență, bâlciul în întregime și îl reprezentau cu exactitate. Era de ajuns ca numai prima din ele să se instaleze, pentru ca tot coloritul, toată strălucirea și tot mirosul de carbid al bâlciului complet, să se scoboare în oraș.

În mulțimea zgomotelor de toate zilele se desprindea deodată un târâit care nu era nici scârțâitul unei tinichele, nici clinchetul îndepărtat al unei legături de chei, nici vâjâitul unui motor, un zgomot ușor de recunoscut între alte o mie și care aparținea „Roatei norocului".

În obscuritatea bulevardului se aprindea atunci către seară o diademă de sticliri colorate, ca o primă constelație a pământului. În curând altele o urmau și bulevardul devenea un coridor luminos, și de-a lungul căruia umblam înmărmurit, așa cum văzusem într-o ediție ilustrată de Jules Verne un băiat de vârsta mea, răzimat de fereastra unui submarin, privind afară, în întunecimile suboceanice, minunate și misterioase fosforescențe marine.

Peste câteva zile, bâlciul era instalat. Hemiciclul barăcilor se organiza, se completa și devenea dintr-o dată definitiv.

Zone bine stabilite îl împărțeau în regiuni de umbre și lumini, aceleași în fiecare an. Era, mai întâi, șirul restaurantelor cu zeci de coliere de becuri colorate, apoi panorămile cu monstruozități, fațada beată de lumină a circului și în sfârșit barăcile obscure și umile ale fotografilor. Lumea

se plimba în roată, trecând, rând pe rând, prin luminozități maxime și regiuni întunecoase, ca luna pe desenul din cartea mea de geografie care parcurgea alternativ zone tipografice albe și negre.

Intram mai ales în panorame mici și prost luminate, cu artiști puțini, lipsite până și de acoperiș unde tatăl meu putea la intrare să trateze cu directorul un preț colectiv și redus, pentru întreaga și numeroasa noastră familie.

Toată reprezentația avea acolo un aspect improvizat și nesigur. Vântul nopții adia rece peste capetele spectatorilor și sus, deasupra noastră, toate stelele sticleau pe cer. Eram pierduți într-o baracă de bâlci, rătăciți din haosul nopții în punctul spațial infim al unei planete. In punctul acela, pe planeta aceea oameni și câini jucau pe o scenă; oamenii aruncând în aer diferite obiecte și prinzându-le, câinii sărind prin cercuri și umblând în două labe. Unde se petreceau toate acestea? Cerul, deasupra noastră părea încă și mai imens...

Într-un rând, în una din barăcile acestea sărăcăcioase, un artist propuse în fața publicului un premiu de cinci mii lei acelui care va putea imita numărul senzațional și foarte ușor pe care îl va prezenta. Eram în bănci numai câteva persoane. Un domn gras, pe care îl cunoșteam mai de mult ca un zgârcit fără pereche în târg, uluit de posibilitatea aceasta nebănuită de a câștiga o sumă enormă într-o simplă panoramă de bâlci, își schimbă brusc locul, apropiindu-se cu câteva bănci de scenă, decis a urmări cu cea mai încordată atenție fiecare gest al artistului, pentru a-l reproduce apoi și a încasa premiul.

Urmară câteva clipe de cumplită tăcere. Artistul se apropie de rampă: „Domnilor, spuse el răgușit, e vorba de a da afară pe gât fumul unei țigări". Aprinse o țigară și luând mâna de pe guler, unde o ținea tot timpul, dete drumul afară unei șuvițe fine de fum albăstrui prin orificiul unui larinx artificial pe care îl avea probabil, în urma unei operații.

Domnul din primele bănci rămase zăpăcit și stânjenit; se înroși până la urechi și revenind la locul lui murmură destul de tare printre dinți: „Ei sigur, nici nu-i de mirare, dacă are mașinuță în gât"!

Imperturbabil artistul răspunse de pe scenă:

- „Mă rog, mă rog, n-aveți decât", dispus poate într-adevăr să acorde un premiu unui coleg de suferință...

În asemenea barăci pentru a-și câștiga pâinea, bătrâni palizi și uscățivi înghițeau în fața publicului pietre și săpun, fete tinere își contursionau trupul și copii anemici și supți, lăsând din mână porumbul din care mâncau, se urcau pe scenă și dansau agitând clopoțeii legați de ițari.

Ziua, îndată după masă, în căldura încinsă de soare, dezolarea bâlciului era nesfârșită. Imobilitatea căișorilor de lemn, cu ochii lor holbați și coama lor bronzată, căpăta nu știu ce teribilă melancolie de viață împietrită. Venea din barăci miros cald de mâncare, în timp ce o unică flașnetă, undeva departe, insista să-și scurgă astmatic valsul, din haosul căruia, din timp în timp, țâșnea o notă metalică fluierată, ca un brusc Jet d'eau" înalt și subțire ieșit din masa unui bazin cu apă.

Îmi plăcea să rămân ore întregi în fața barăcilor fotografilor, contemplând persoanele necunoscute, în grupuri sau singure, împietrite și zâmbitoare, în fața peisagiilor cenușii cu cascade și munți îndepărtați. Toate personagiile, prin decorul lor comun, păreau membrii unei aceleiași familii, porniți în excursie în același loc pitoresc unde se fotografiaseră unul după altul.

Într-un rând, într-o asemenea vitrină dădui peste propria mea fotografie, întâlnirea aceasta bruscă cu mine însumi, imobilizat într-o atitudine fixă, acolo la marginea bâlciului, avu asupra mea un efect deprimant. Înainte de a ajunge în orașul meu, ea călătorise desigur și prin alte locuri, necunoscute

mie. Într-o clipă avui senzația de a nu exista decât pe fotografie. Inversarea aceasta de poziții mintale mi se întâmpla adesea în cele mai diferite împrejurări. Ea îmi venea pe furiș și îmi schimba dintr-o dată trupul interior, într-un accident de stradă, de pildă, timp de câteva minute priveam ceea ce se petrece ca un spectator oarecare.

Deodată însă toată perspectiva se schimba și - ca în jocul acela care consistă în a vedea pe zugrăveala pereților un animal bizar oarecare, pe care într-o zi nu-l mal regăsim, pentru că vedem în locul lui, și format din aceleași elemente decorative, o statuie, o femeie ori un peisaj - în accidentul de stradă, deși totul rămânea intact, vedeam deodată, oamenii și toate lucrurile din jurul meu, din punctul de vedere al rănitului, așa ca și cum eu aș fi fost cel ce zăcea întins și aș fi privit totul din poziția mea de accidentat, de jos în sus, din centru spre periferie, și cu senzația vie a sângelui ce se scurge din mine. Tot astfel, fără nici un efort ca o urmare logică a simplului fapt că priveam, mă imaginam la cinematograf trăind în intimitatea scenelor de pe ecran și tot așa mă văzui, în fața barăcii fotografului în locul celui ce se uita neclintit la mine de pe carton.

Toată viața mea proprie, a celui ce stătea în carne și sânge dincolo de vitrină, îmi apăru dintr-o dată indiferentă și fără însemnătate, așa cum persoanei vii de dincoace de sticlă îi apăreau absurde călătoriile prin orașe necunoscute ale eu-lui fotografic.

În același fel în care fotografia care mă reprezenta umbla din loc în loc contemplând prin geamul murdar și prăfuit perspective mereu noi, eu însumi dincoace de sticlă, îmi plimbam mereu personagiul meu asemănător în alte locuri, veșnic privind lucruri noi și veșnic neînțelegând nimic din ele. Faptul că mă mișcăm, că eram viu, nu putea fi decât o simplă întâmplare, o întâmplare care n-avea nici un sens, pentru ca , așa cum existam în

astă parte a vitrinei, puteam exista și dincolo de ea, cu același obraz palid, cu aceiași ochi, cu același păr spălăcit care mă aduna în oglindă într-o figură rapidă și bizară, greu de înțeles.

Îmi veneau astfel din exterior diferite avertismente pentru a mă imobiliza și a mă scoate brusc din comprehensiunea de toate zilele. Ele mă stupefiau, mă opreau în loc și rezumau într-o clipă toată inutilitatea lumii. Totul îmi apărea în secunda aceea haotic, așa cum, când ascultând o fanfară și, astupându-mi urechile, dezlipeam degetele o clipă, toată muzica îmi părea în acea clipă, zgomot pur.

Umblam în bâlci ziua întreagă și mai ales pe câmpul din împrejurimi, unde artiștii și monștrii din barăci, adunați în jurul cazanului cu mămăligă, despletiți și murdari, scoborau din frumoasele lor decoruri și existențe nocturne de acrobați, femei fără corp și sirene, în pasta comună și în mizeria iremediabilei lor umanități. Ceea ce în fața barăcilor părea admirabil, degajat și câteodată chiar fastuos, aici, în dosul lor, în plină zi, recădea într-o familiaritate meschină și fără interes, care era de altfel aceea a lumii întregi.

Într-o zi asistai la înmormântarea copilului unuia din fotografii ambulanți.

Ușile panoramei erau larg deschise și, înăuntru în fața fundalului pentru fotografiat, zăcea pe două scaune sicriul descoperit. Pânza din spate reprezenta un parc splendid cu terase în stil italian și coloane de marmură. În acest decor de vis, cadavrul mic cu mâinile încrucișate pe piept, în haine de sărbătoare, cu beteală de argint la cheutoare, părea cufundat într-o inefabilă beatitudine. Părinții copilului și diferite femei plângeau deznădăjduit în jurul sicriului, în timp ce afară fanfara circului cel mare, împrumutată gratuit de director, întona grav o serenadă din „Intermezzo", bucata cea mai tristă din program.

În momentele acelea, mortul era desigur nespus de fericit și liniștit, în intimitatea păcii lui

profunde, în tăcerea nesfârșită a parcului cu platani. În curând însă fu smuls din solemnitatea în care zăcea și încărcat într-o căruță, pentru a fi dus la cimitir în groapa umedă și rece care îi era destinată.

Parcul rămase în urma lui dezolat și pustiu, în bâlci, moartea împrumuta astfel și ea decoruri factice și pline de nostalgie, ca și cum bâlciul ar fi format o lume aparte, a cărei menire era să demonstreze infinita melancolie a ornamentelor artificiale, de la începutul vieții până la sfârșit, și cu exemplul viu al unor existențe palide, consumate în lumina cernută a panopticumului, ori în încăperea cu un perete nemărginit, pierdut în frumuseți supraterestre, a panoramelor de fotografi.

Bâlciul devenea, astfel, pentru mine o insulă pustie, scăldată de aureole dezolate, asemănătoare în totul lumii nedeslușite și totuși limpezi în care mă purtau crizele mele din copilărie.

V

Etajul casei Weber, unde mă duceam adesea, de la moartea bătrânei Etla Weber, semăna cu un adevărat panopticum. În odăile însorite toată după-amiaza, praful și căldura pluteau de-a lungul vitrinelor pline de lucru desuete, aruncate pe rafturi la întâmplare. Paturile fuseseră mutate la parter și camerele rămăseseră goale. Bătrânul Samuel Weber (agentură & comision) împreună cu cei doi fii ai lui, Paul și Ozy, locuia acum în odăile de jos.

În odaia dintâi, înspre stradă, rămăsese instalat biroul. Era o încăpere mirosind a mucegai, îmbâcsită cu registre și plicuri conținând mostre cu cereale, tapisate cu reclame vechi pătate de muște. Câteva din ele, stând pe pereți de ani de zile, se integraseră cu tot vieții de familie.

Deasupra casei de bani, reclama unei ape minerale reprezenta o femeie înaltă, subțire, în voaluri diafane, vărsând remediul salvator infirmilor de la picioarele ei. Desigur că în orele tainice ale nopții venea să bea din sursa miraculoasă și Ozy Weber, cu brațele lui subțiri ca niște flaute și cu cocoașa pieptului ieșind de sub haine ca sternul umflat al unui curcan.

Cealaltă reclamă familiară era a unei societăți de transporturi și, cu vaporul ei alunecând pe valuri frizate, completa persoana lui Samuel Weber și acorda astfel șepcii de căpitan de vas și ochelarilor cu lentile groase un al treilea element de marinar. Când bătrânul Samuel închidea vreun registru și-l strângea sub presă, învârtind bara de fier, se părea într-adevăr că întoarce cârma unei corăbii pe niște mări necunoscute. Vaza roză cu care își astupa urechile îi atârna în firișoare lungi și era desigur înțeleaptă precauțiune împotriva curenților marini.

În cea de a doua odaie, Ozy citea romane populare, înfundat într-un fotoliu de piele, ridicând volumul foarte sus pentru a-l pune în lumina slabă ce venea din stradă, prin birou, în întunecimea unui colț strălucit, paravanul unei scuipători monumentale de tinichea în formă de pisică iar pe perete o oglindă reflecta straniu un pătrat de lumină cenușie, fantomatică aducere-aminte a zilei de afară.

Veneam să-l văd pe Ozy, așa cum intră câinii în curți străine, fiindcă o poartă este deschisă și nu-i gonește nimeni. Mă atrăgea mai ales un joc bizar care, nu știu cine din noi doi și în ce împrejurări îl inventase. Jocul consta în dialoguri imaginare spuse cu cea mai desăvârșită seriozitate. Trebuia ca până la sfârșit să rămânem gravi și să nu ne dezvăluim întru nimic inexistența lucrurilor despre care vorbeam.

Intram, și Ozy îmi spunea cu un ton cumplit de uscat, fără să ridice ochii de pe carte:

- „Piramidonul pe care l-am luat aseară ca să transpir mi-a provocat o tuse îngrozitoare. Până dimineața m-am zvârcolit în cearceafuri, în fine adineaorea a venit Matilda (nu exista nici o Matildă) și mi-a făcut o fricțiune".

Absurditatea și stupiditatea lucrurilor pe care le înșira Ozy mă loveau în cap ca niște ciocane puternice. Trebuia poate să plec din odaie imediat, dar cu o mică voluptate de a mă pune înadins la nivelul lui de inferioritate, îi răspundeam pe același ton. Cred că acesta era secretul jocului.

- „Iată și eu sunt răcit, îi spuneam eu (era în luna iulie), și doctorul Caramfil (exista) mi-a prescris o rețetă. Păcat că doctorul ăsta... știi, azi-dimineață a fost arestat...

Ozy ridică ochii din carte.

- „Vezi, îți spuneam eu de mult că fabrică bani falși...

- „Ei sigur, completam eu, altfel de unde ar fi avut să cheltuiască atâția cu artistele de varieteu?

Era în vorbele acestea mai întâi plăcerea puțin grețoasă de a mă scufunda în mediocritatea dialogului și în același timp o vagă impresie de libertate. Puteam, așadar, să calomniez în voie pe doctor, care stătea în apropiere și despre care știam precis că se culcă la ora 9 în fiecare seară.

Vorbeam astfel despre orice, amestecând lucrurile adevărate cu lucruri imaginare, până ce toată conversația căpăta un fel de independență aeriană, plutind detașată de noi prin odaie, asemenea unei păsări curioase, - de a cărei existență exterioară de altfel, dacă pasărea ar fi apărut într-adevăr între noi, nu ne-am fi îndoit mai mult decât de faptul dacă vorbele noastre n-aveau nici o legătură cu noi înșine.

Când ieșeam din nou în stradă, aveam senzația de a fi dormit adânc. Visul continua însă parcă mereu și priveam cu uimire oamenii vorbind între ei cu seriozitate. Ei nu-și dădeau oare seama că se poate vorbi cu gravitate despre orice, despre absolut orice?

Câteodată Ozy n-avea chef de conversații și atunci mă lua cu el să cotrobăim prin etaj. În cei câțiva ani de când fusese părăsit și, prin obiceiul bătrânului Weber de a trimite „sus" toate obiectele inutile, se adunaseră acolo lucrurile cele mai diverse și mai extraordinare. In odăi un soare fierbinte intra prin ferestrele prăfuite și fără perdele. Vitrinele cu geamuri de sticlă se clătinau ușor când călcam pe dușumeaua veche, parcă ar fi clănțănit din dinți, între două odăi, o cortină de mărgele servea drept ușă.

Veneam de jos puțin amețit de căldura zilei. Pustietatea desăvârșită a camerelor isprăvea să mă turbure. Era ca și cum aș fi existat într-o lume cunoscută de mult și de care nu-mi puteam aminti bine. Corpul meu avea o senzație bizară de usturime și de detașare. Senzația aceasta devenea mai profundă când trebuia să trec între cele două odăi despărțite cu cortina de mărgele.

Căutam prin sertare mai ales corespondență veche pentru a lua jos timbrele de pe plicuri. Ieșea din pachetele îngălbenite un nour de praf și gângănii care umblau repede printre hârtii ca să se puie la adăpost. Câte o scrisoare cădea alături și se deschidea relevând o caligrafie desuetă și meșteșugită, cu cerneala decolorată. Era în ea ceva trist și resemnat, un fel de concluzie obosită la curgerea timpului de când fusese scrisă și un somn lin în eternitate, ca al coroanelor mortuare. Găseam și fotografii demodate, doamne îmbrăcate în crinoline, ori domni meditativi cu degetul la frunte, surâzând anemic, în josul fotografiei doi îngeri duceau un coș cu fructe și flori, sub care scria porte visite sau suvenir.

Între fotografii și obiectele din vitrine - fructiera de sticlă roz cu marginile în volute, poșetele de catifea în care nu era nimic alta decât mătasea roasă de molii, diverse obiecte cu monograme necunoscute - între toate acestea domnea un aer de perfectă înțelegere ca un fel de viață proprie a lor, identică vieții de odinioară când fotografiile de pildă corespundeau unor persoane ce se mișcau și trăiau, și când scrisorile erau scrise de calde mâini adevărate - însă o viața redusă la o scară mai mică, într-un spațiu mai restrâns, în limita scrisorilor și a fotografiilor, ca într-un decor privit prin lentilele cele groase ale unui binoclu, decor rămas exact în toate componentele lui însă minuscul și îndepărtat.

Către seară, când scoboram, întâlneam adesea pe scări pe Paul Weber care își ținea dulapul cu haine sus, în prima odaie, și se urca ca să se schimbe. Era un băiat roșcovan, cu mâinile mari și părul zburlit. Avea buzele mari și groase și nasul clovnesc. în ochi plutea însă o candoare nespus de calmă și odihnitoare. Tot ce făcea Paul avea din cauza acestei priviri aerul detașat și indiferent.

Îl iubeam foarte mult, dar în secret, și inima îmi bătea cu putere când îl întâlneam pe scări, îmi plăcea simplicitatea cu care îmi vorbea zâmbind

mereu ca și cum convorbirea noastră ar fi avut, în afară de înțelesul ei, și un sens mai îndepărtat și mai efemer, își păstra zâmbetul acesta în convorbirile cele mai grave și chiar atunci când trata diferite afaceri cu bătrânul Weber, îl mai iubeam pe Paul pentru viața secretă pe care o ducea dincolo de ocupațiile zilnice și din care nu-mi parveneau decât ecourile șoptite cu stupefacție de persoanele mari din jurul meu. Paul cheltuia totuși banii care îi câștiga, la varieteu, cu femeile.

Era în desfrâul lui o fatalitate iremediabilă de care bătrânul Weber se lovea ca de un zid. Într-un rând întreg orașul vui de zvonul că Paul deshămase caii de la trăsurile de piață și îi adusese în sala varieteului, unde improvizase un fel de circ, cu concursul celor mai eminenți beți din oraș. în alt rând se zvoni că făcuse baie în șampanie cu o femeie. Dar câte nu se spuneau despre el?

Îmi era imposibil să definesc simpatia mea pentru Paul. Vedeam bine oamenii din jurul meu, vedeam bine inutilitatea și plictiseala cu care își consumau viața, fetele tinere în grădină râzând stupid; negustorii cu privirile șirete și pline de importanță; necesitatea actoricească a tatălui meu de a-și juca rolul de tată; oboseala cruntă a cerșetorilor adormiți în unghere murdare; toate acestea se confundau într-un aspect general și banal, ca și cum lumea, așa cum era, aștepta de mult în mine, construită în forma ei definitivă, și eu, în fiecare zi, nu făceam alta decât să-i verific conținutul învechit în mine.

Toate erau simple; singur Paul era în afara lor, într-o densitate de viață compactă și absolut inaccesibilă înțelegerii mele. Îi păstram adânc în mine toate gesturile și cele mai mici atitudini, dar nu ca o amintire ci mai de grabă ca o dublă existență a lor. Mă căzneam de multe ori să umblu cum umblă el, studiam un anumit gest și îl repetam în fața oglinzii până ce credeam că l-am repetat în mod exact.

În etajul casei Weber, Paul era figura de ceară cea mai enigmatică și mai fină. În curând el aduse acolo și femeia pală, cu gesturi și umblet de tăcut mecanism care lipsea... Etajul își completă astfel galeria de panopticum, începând de la căpitanul de vapor Samuel Weber până la fenomenul delicat și stâlcit al infantilului Ozy.

Vechituri și obiecte pline de melancolii mai găseam și în alt etaj părăsii în casa bunicului meu. Pereții aici erau acoperiți cu tablouri ciudate, înrămat în cadre groase de lemn aurit ori în cadre mai subțiri de pluș roșu. Mai erai și niște rame făcute din scoici mici alăturate, lucrate cu o minuțiozitate care mă făcea să le contemplu ceasuri întregi. Cine lipise scoicile? Care fuseseră gesturile mărunte vii, ce le uniseră? în astfel de lucrări defuncte renășteau deodată existențe întregi, pierdute în ceața timpului ca imaginile din două oglinzi paralele, înfundate în adâncimi verzui de vis.

Într-un colț zăcea gramofonul cu pâlnia răsturnată, frumos vopsit; în felii galbene și roze, ca o enormă porție de înghețată de vanilie și trandafir, iar pe masă se găseau diferite stampe din care două reprezentau pe regele Carol I și regina Elisabeta. Tablourile acestea mă intrigară mult timp. Mi se părea că artistul avea mult talent, pentru că trăsăturile erau foarte sigure și fine, dar nu înțelegeam pentru ce le lucrase într-o acuarelă cenușie, spălăcită, ca și cum hârtia ar fi fost ținută mult timp în apă.

Într-o zi făcui o descoperire uimitoare: ceea ce luam eu drept culoare ștearsă nu era altceva decât o îngrămădire de litere minuscule, descifrabile numai cu lupa. În tot desenul nu era o singură trăsătură de creion ori de pensulă; totul era o alăturare de cuvinte în care se povestea istoria vieții regelui și a reginei.

Stupefacția mea răsturnă dintr-o dată neînțelegerea cu care priveam desenele, în locul

neîncrederii mele pentru arta desenatorului, luă naștere o admirație fără margini. În ea simții necazul de a nu fi observat mai devreme calitatea esențială a tabloului și în același timp crescu în mine marea mea nesiguranță în tot ce vedeam: de vreme ce contemplasem atâția ani desenele fără a descoperi materia însăși din care erau alcătuite, nu se putea oare întâmpla ca printr-o miopie asemănătoare să-mi scape înțelesul tuturor lucrurilor din jurul meu înscris în ele, poate, tot atât de clar ca și literele componente ale tablourilor?

În jurul meu, suprafețele lumii căpătară deodată luciri stranii ș opacități nesigure ca ale perdelelor, opacități ce devin transparențe și ne prezintă dintr-o dată profunzimea unei odăi când o lumină se aprinde în dosul lor. În dosul obiectelor nu se aprinse însă niciodată nici o lumină, și ele rămaseră întotdeauna scăldate de volumele ce le închideau hermetic, și care păreau câteodată că se subțiază pentru a lăsa să se străvadă prin ele adevăratul lor înțeles.

Etajul mai avea și alte curiozități care îi aparțineau numai lui. Astfel era aspectul străzii văzut prin geamurile din față. Zidurile casei fiind foarte groase, ferestrele intrau adânc în ele, formând niște hrube în care se putea sta foarte comod. Mă instalam în una din ele ca într-o odăiță de sticlă și deschideam geamurile spre stradă. Intimitatea hrubei ca și plăcerea de a privi strada dintr-o poziție plăcută îmi dete ideea unui vehicul pe aceeași măsură, cu perne moi în care să stau culcat, cu ferestruici prin care să mă uit la diferite orașe și peisagii necunoscute, în timp ce vehiculul ar străbate lumea.

Într-un rând, tatăl meu povestindu-mi câteva amintiri din copilărie, îl întrebai care fusese dorința lui secretă cea mai arzătoare și el îmi răspunse că dorise mai ales să posede un miraculos vehicul în care să stea culcat și care să-l plimbe

prin toată lumea.

Știam că în copilărie el dormea în odaia din etaj cu geamurile spre stradă și îl întrebai dacă îi plăcea să se culce în hrubele ferestrelor, pentru a privi jos. Îmi răspunse cu uimire că într-adevăr în fiecare seară când se urca la culcare se băga într-o hrubă și rămânea acolo ore întregi, până ce de multe ori adormea. Visul lui despre vehicul îl făcuse, probabil, în același loc și în aceleași împrejurări ca și mine.

Existau așadar în lume, în afară de locuri blestemate ce secretau vertigii și leșinuri, și alte spații mai binevoitoare, din pereții cărora se prelingeau imagini plăcute și frumoase. Pereții hrubei filtrau visul unui vehicul ce străbate lumea și cine stătea culcat în acel loc, se impregna lent de această idee ca de un fum amețitor de hașiș...

Etajul avea și două poduri din care unul se deschidea printr-un geamlâc spre acoperiș. Mă urcam pe acolo deasupra casei. Orașul întreg se desfășura în jurul meu cenușiu și amorf, până departe spre câmpuri, unde trenuri minuscule treceau pe podul fragil ca o jucărie. Ceea ce vroiam era mai ales să nu am nici o amețeală și să ajung la o senzație de echilibru egală cu aceea pe care o aveam jos pe pământ. Vroiam ca pe acoperiș să duc viața mea „normală" și ca în aerul subtil și tăios al înălțimii să mă mișc fără frică și fără nici o impresie deosebită de vid. Mă gândeam că dacă aș fi reușit acest lucru, în corpul meu aș fi simțit greutăți mai elastice și mai vaporoase, care m-ar fi transformat cu totul și ar fi făcut din mine un fel de om-pasăre.

Eram convins că numai atenția de a nu cădea era aceea care cântărea mai mult în mine și gândul că sunt la o mare înălțime mă străbătea ca o durere pe care aș fi vrut s-o pot smulge până la rădăcină. Pentru ca nimic să nu mi se pară excepțional, acolo sus, mă sileam de fiecare dată să fac ceva precis și banal: să citesc, să mănânc ori să dorm. Îmi luam

vișinele și pâinea ce mi le dădea bunicul și mă urcam cu ele pe acoperiș, împărțeam fiecare vișină în sferturi și le mâncăm pe rând pentru ca ocupația mea „normală" să dureze cât mai mult. Când isprăveam una, mă căzneam să arunc sâmburele jos în stradă, într-un cazan mare expus în fața unei prăvălii.

Îndată ce coboram, mă repezeam acolo să văd câți sâmburi nimerisem. Erau întotdeauna în cazan trei sau patru. Ceea ce mă decepționa însă peste măsură era că de jur împrejur nu găseam decât alți trei sau patru. Mâncasem deci foarte puține vișine în timp ce mie mi se părea că rămăsesem pe acoperiș ore întregi. În odaia bunicului pe cadranul de faianță verde al ceasului, constatam de asemenea că nu trecuseră decât câteva minute de când mă urcasem. Timpul devenea, probabil, din ce în ce mai dens pe măsură ce „se petrecea" mai sus. În zadar căutam să-l prelungesc, rămânând cât mai mult pe acoperiș. Ajuns jos, întotdeauna trebuia să recunosc că trecuse mult mai puțin decât îmi închipuisem. Asta întărea senzația mea ciudată, pe pământ, de indefinit, de ne terminat... Timpul aici jos, era mai rar decât în realitate, el conținea mai puțină materie ca în înălțime și participa astfel la fragilitatea tuturor lucrurilor, ce păreau în jurul meu atât de dense și erau totuși atât de instabile, gata în orice moment să-și părăsească înțelesul și conturul provizoriu pentru a apărea în forma exactei lor existențe...

...Etajul se descompuse bucată cu bucată, obiect cu obiect după moartea bunicului. El muri în odăița meschină și umedă din curte unde își alesese adăpostul bătrâneților și pe care nu mai vroia s-o părăsească decât pentru ultimul lui drum.

Acolo, mă duceam să-l văd în fiecare zi, în ajunul morții, și asistai la rugăciunea muribunzilor, pe care o spuse el singur, cu glas tremurat și fără nici o emoție, după ce își îmbrăcase o cămașe nouă albă, pentru ca ruga să fie mai solemnă. În odăița

aceea, îl văzui peste câteva zile mort, întins pe o masă de tinichea pentru ultima lui toaletă. Bunicul meu avea un frate mai mic decât el cu câțiva ani, cu care semăna în mod izbitor: aveau amândoi același cap perfect rotund ca o mică sferă, acoperit cu peri albi strălucitori, aceleași priviri vii și pătrunzătoare și aceeași barbă cu fire rare ca o spumă plină de goluri.

Unchiul acesta solicită familiei onoarea de a spăla mortul și, deși bătrân și slăbănog, se apucă de treabă cu mare râvnă. Tremura din cap până-n picioare, în timp ce aducea de la robinetul din curte căldările de apă pentru a le pune la încălzit în bucătărie. Când apa fu caldă, o aduse în odăiță și începu să spele cadavrul cu săpun de rufe și șomoioguri de paie.

În timp ce freca, mesteca printre dinți lacrimi și - ca și cum bunicul ar fi auzit ce spune - îi vorbea pe șoptite, suspinând amarnic:

- „Iată ce zi am ajuns... iată unde m-au adus zilele mele negre... tu ești mort acum și eu te spăl... vai mie... a trebuit să trăiesc atât de mult... până să apuc si clipa asta tristă...".

Cu mâneca hainei își ștergea obrajii și barba udă de lacrimi și sudoare și continua să spele cu și mai multă râvnă.

Cei doi bătrâni, uimitor de asemănători, unul mort și celălalt spălându-l formau un tablou puțin halucinant. Oamenii de serviciu de la cimitir, care de obicei făceau ei treaba aceasta, primind pentru ea bacșișuri de la toată familia, stăteau într-un colț și priveau cu ciudă la acest intrus care le răpea meseria. Vorbeau între ei pe șoptite, fumând și scuipând pe jos în toate părțile.

După vreun ceas de muncă fratele bunicului termină. Cadavrul era întins pe masă cu fața în jos.

- Ai isprăvit? îl întrebă cineva din grup, un omuleț cu barbișon roșcat, pocnind din degete nervos și plin de răutate.

- Am isprăvit, răspunse fratele mortului. Acum

haideți să-l îmbrăcăm...

- Aha ! Ai isprăvit va să zică, spuse din nou omulețul plin de ironie. Crezi tu că ai terminat? Crezi tu că așa se bagă un mort în pământ? în halul ăsta de murdărie?

Bietul bătrân rămase uimit în mijlocul odăii, cu un șomoiog de paie în mână, uitându-se la noi toți din odaie și implorându-ne cu priviri mute să-i luăm apărarea. Știa el bine că spălase mortul cu mare atenție și nu credea să merite o insultă.

- Ei acum am să-și arăt eu că nu trebuie să te amesteci unde nu-ți fierbe oala... reluă omulețul obraznic și smulgând din mâna bătrânului șomoiogul de paie se repezi cu el la masă, îl introduse cu o mișcare rapidă în anusul mortului și scoase pe el o bucată groasă de excrement...

- Vezi că nu știi să speli un mort? spuse ei. Vroiai să-l îngropi cu murdăria într-însul?

Fratele bunicului fu zguduit de un tremur violent și izbucni în plâns...

Înmormântarea avu loc pe o zi caniculară de vară: nimic mai trist și mai impresionant decât o înmormântare în plină căldură și lumină a soarelui, când oamenii și lucrurile apar puțin mai mari, în vaporii fierbințelii, ca priviți printr-o lupă.

Ce alta puteau face oamenii într-o zi ca asta decât să-și îngroape morții? În căldura și moleșeala aerului, gesturile lor păreau făcute cu sute de ani înainte, aceleași atunci ca și acum, ca și întotdeauna. Groapa umedă aspiră mortul într-o răcoare și o întunecime ce-l străbătură desigur ca o supremă fericire. Bulgării de pământ căzură greoi pe scânduri în timp ce oamenii în haine prăfuite, asudați și obosiți, continuau pe pământ să-și trăiască imperioasa lor viață.

VI

Câteva zile după înmormântarea bunicului se căsători Paul Weber. Era puțin obosit la nuntă Paul, dar își păstrase zâmbetul; un zâmbet trist și forțat în care se afla începutul unui devotament.

În gulerul tare, deschis în față, gâtul lui golaș și roșu se mișca ciudat; pantalonii îi erau parcă mai lungi și mai subțiri ca de-obicei; cozile fracului îi atârnau grotesc ca la un clovn. Paul condensase în el tot ridiculul grav al ceremoniei. Eu conțineam ridiculul ei mai secret și mai intim. Eram clovnul cel mic și nebăgat în seamă.

În fundul salonului întunecat, mireasa aștepta în fotoliul ei de pe estradă. Voalurile albe îi erau trase peste față și numai când s-a întors de sub baldachin și le-a ridicat am văzut-o pe Edda pentru întâia oară...

Mesele pentru invitați se întindeau albe în curte pe un singur rând; la poartă se strânseseră toți vagabonzii orașului; cerul avea o culoare indecisă de lut galben; domnișoarele palide în rochii de mătase albastră și roză împărțeau bomboane mici argintate. Era o nuntă.

Muzica scârțâia un vals vechi și trist; din când în când, ritmul lui se umfla, creștea și părea că se înviorează, apoi melodia se subția din nou, din ce în ce mai mult, până ce nu rămânea din ea decât firul metalic al flautului singur.

Îngrozitor de lungă zi; prea mult o zi pentru o nuntă, în fundul curții nu venea nimeni, acolo erau grajdurile hotelului și o movilă de pe care priveam de departe, în timp ce în jurul meu câteva găini culegeau grăunțe printre firele de iarbă, și dinspre curte venea adierea valsului trist împletindu-se eu mirosul proaspăt de fân umed al grajdului, îl văzui de-acolo pe Paul făcând ceva extraordinar: vorbea

cu Ozy și desigur îi spunea ceva amuzant, poate o anecdotă, pentru că infirmul începu a râde, devenind violet, aproape sufocându-se sub plastronul bombat al cămășii scrobite.

Într-un sfârșit veni și noaptea. Cei câțiva copaci din curte se înfundară în întuneric scobind în obscuritate un parc misterios și invizibil. În sala rău luminată mireasa stătea mereu pe estradă lângă Paul, înclinându-și capul spre el când îi spunea ceva pe șoptite și lăsând brațul moale între degetele lui care îl mângâiau de-a lungul mănușii albe.

Câteva torte fură aduse pe masă. Era mai ales una monumentală ca un castel întărit cu creneluri și mii de contraforturi de cremă roză. Petalele florilor de zahăr ce o acopereau străluceau mat și uleios. Cuțitul se înfipse în mijloc și un trandafir scârțâi cu un sunet fin sub tăiș, sfărâmându-se ca sticla în zeci de bucăți. Cucoanele bătrâne se plimbau majestuos în rochiile lor de catifea nenumărate bijuterii pe piept și pe degete, înaintând încet și solemn ca niște mici altare de biserică ambulante, pline de ornamentații.

Încet, încet, salonul se împăienjeni și tot ce vedeam deveni mai vag și mai absurd... Adormii privindu-mi mâinile roșii și fierbinți.

Camera în care mă trezii mirosea a fum înăcrit, într-o oglindă din fața mea fereastra reflecta zorile ce se iveau ca un perfect pătrat de mătase albastră. Zăceam pe un pat răvășit, plin de perne. Un zgomot mărunt îmi huia în urechi ca în interiorul unei scoici; în odaie fumul subțire mai plutea în straturi.

Încercai să mă scol și mâna mea intră în sculpturile de lemn ale patului; erau unele care îmi umpleau degetele și altele care se depărtau de pat crescând în lumina ștearsă a odăii și scobindu-se în mii de creneluri, de găuri și mucegaiuri dantelate, în câteva clipe odaia se umplu imaterial cu tot felul de volute prin care trebuia să trec până la ușă

îndepărtându-le și făcându-mi loc prin ele. Capul îmi huia mereu și toate cavernele aerului repetau parcă murmurul acesta, în coridor lumina albă îmi spălă rece obrajii și mă trezii de-a binelea.

Întâlnii un domn în cămașă lungă de noapte care mă privi cu un aer foarte supărat ca și cum mi-ar fi reproșat că sunt îmbrăcat atât de dimineață. Încolo nu mai era nimeni. Jos în curte rămăseseră mesele de invitați cu scândurile de brad descoperite. Zorile erau mohorâte și reci. Vântul plimba prin curtea pustie hârtiile colorate de la bomboane. Cum ținuse capul mireasa? Cum îl aplecase oare pe umărul lui Paul? În unele panopticumuri femeia de ceară avea un mecanism care o făcea să aplece capul pe-o parte și să închidă ochii.

Străzile orașului își pierduseră orice înțeles; răceala îmi pătrundea sub haină; îmi era somn și frig. Când închideam ochii vântul îmi aplica un obraz mai rece peste obrazul meu și de dincoace de pleoape îl simțeam ca o mască, masca feții mele în interiorul căreia era întuneric și rece ca în dosul unei măști adevărate de metal. Care casă în drumul meu trebuia să explodeze? Care stâlp trebuia oare să se contorsioneze ca un baston de cauciuc arătându-mi astfel că se strâmbă la mine? în lume nicăiri, și în nici o împrejurare, nu se întâmpla niciodată nimic.

Când ajunsei în piață oamenii descărcau carne pentru barăcile măcelarilor. Duceau în brațe jumătăți de vite roșii și vinete, umede de sânge, înalte și superbe ca niște prințese moarte, în aer mirosea cald a carne și urină; măcelarii atârnau fiecare vită cu capul în jos, cu privirile globuloase și negre îndreptate spre podea. Ele se înșirau acum pe pereții albi de porțelan ca niște sculpturi roșii tăiate în cea mai variată și fragedă materie, cu reflexul apos și irizat al mătăsurilor și limpezimea turbure a gelatinei, în marginea burții deschise spânzura dantela mușchilor și șiragurile grele ale mărgelelor de grăsime. Măcelarii băgau mâinile

lor roșii înăuntru și scoteau mărunțaie de preț pe care le așezau pe masă: obiecte de carne și de sânge rotunde, late, elastice și calde.

Carnea proaspătă strălucea catifelată ca petalele unor trandafiri monstruoși, hipertrofiați. Zorile se făcură albastre ca oțelul; dimineața rece cânta cu un sunet profund de orgă. Caii de la căruțe priveau oamenii prin ochii lor veșnic înlăcrămați; o iapă dete drumul pe caldarâm unui șuvoi fierbinte de urină. În balta, pe alocuri înspumată, pe alocuri clară, cerul se oglindea adânc și negru.

Totul deveni îndepărtat și dezolant. Era dimineață; oamenii descărcau carne; vântul mă pătrundea sub haine; dârdâiam de frig și nesomn; în ce fel de lume trăiam?

Începui să alerg nebunește pe străzi. Soarele se ivi iar roșu în marginea acoperișurilor, în ulițele cu case înalte domnea încă întunericul și numai la intersecția străzilor lumina țâșnea sclipitoare ca prin niște uși deschise de-a lungul unor coridoare părăsite.

Trecui prin dosul casei Weber; obloanele grele la etaj erau închise; totul era pustiu și trist; nunta se isprăvise.

Etajul casei Weber se ilumina o dată cu venirea Eddei cu umbre și răcoare, așa cum unele claritați în pădurile adânci se limpezesc mai tare printr-o lumină verde cernută de frunze. Edda acoperi mai întâi ferestrele cu perdele și puse pe jos covoare moi în care tăcură toate ecourile pustii ale etajului.

În fiecare dimineață eram sus pe terasă inventariind mulțimea de obiecte contorsionate și artificiale ce ieșeau din vitrinele de sticlă. Împreună cu Ozy le ștergeam conștiincios, pentru a le arunca apoi într-o ladă, la gunoi. Edda venea și pleca de pe terasă, într-un halat albastru, cu niște pantofi de casă ai căror tocuri pocneau la fiecare pas. Rămânea câteodată răzimată de balustradă, închizând puțin pleoapele și privind cerul strălucitor. Etajul căpătă un parfum inefabil care îi

schimbă conținutul ca o esență tare amestecată cu o băutură alcoolică.

Toate evenimentele erau astfel sortite să apară în viața mea sacadat și brusc, fără putință de înțelegere, izolate în conturul lor, de orice trecut. Edda deveni un obiect în plus, un simplu obiect a cărui existență mă tortura și mă agasa, ca un cuvânt repetat de nenumărate ori, ce devine de neînțeles pe măsură ce înțelegerea lui ne pare totuși mai imperios necesară.

Perfecția lumii era gata să transpară de undeva ca un mugure ce trebuia să străbată ultima coajă pentru a simți în aerul liber. În diminețile de vară de pe terasa etajului, se întâmpla ceva și tot trupul meu se căznea în așadar să înțeleagă anume ce. Eram înarmat pentru a o întâlni pe Edda cu toate amărăciunile, toate umilințele și tot ridicului necesar unei aventuri.

Perdeaua de mărgele între odăi fu păstrată, în vitrinele de sticlă intrară lenjuri albe cu funde mari de panglici colorate, și casa Weber se schimbă în întregime, în jurul Eddei începu o pantomimă cu patru personagii: Paul deveni grav și fidel; bătrânul Weber își cumpără o șapcă nouă și ochelari cu ramă de aur; Ozy aștepta gâfâind de emoție ca Edda să-l cheme sus și eu rămâneam pe terasă cu privirile apoase pierdute în gol.

În fiecare sâmbătă după-masă ne adunam în odaia din față unde gramofonul cânta arii orientale din „Kismet" și Edda ne servea prăjituri dulci-amărui făcute cu miere și migdale. Într-o fructieră erau alune, din care lua mai ales Samuel Weber, înghițind mestecăturile rar și apăsat, încât omușorul îi juca în gât ca o păpușă pe gumilastic. Ținea picioarele unul peste altul, ceea ce constituia o poziție de odihnă cu totul în afară de afaceri și de cereale, ceva în genul artiștilor pe o scenă de teatru, iar când vorbea țuguia buzele pentru a nu lăsa să se vadă dinții de aur. Îi era teamă să puie mâna pe cel mai mic obiect, iar când trecea prin

perdeaua de mărgele, se întorcea și unea încet în urma lui cele două jumătăți, pentru ca să nu se producă nici un clinchet.

În Ozy toate diformitățile se ascuțiră și se curbară în poziție de extremă atenție. Cocoașa îi ieși parcă și mai în afară, ca și cum s-ar fi căznit și dânsa să sesizeze cele mai mici vorbe ale Eddei și să le întâmpine cu o secundă mai înainte. Paul singur pășea pe covoare calm și sigur de el. Avea gesturi pline în care nu era nimic de adăugat sau de scăzut și când o cuprindea în brațe pe Edda, eram desigur mulțumiți, la urma urmei, noi ceilalți trei, că o face mai bine decât oricare din noi. Cât mă privește pe mine, nu știu prea bine ce se petrecea în zilele acelea.

Într-una din aceste după-amiezi, stând înfundat în fotoliu îmi apăsai puternic capul de pluș. Țepii mărunți ai velurului îmi intrară în obraz, ceea ce îmi produse o durere destul de vie. Într-o secundă crescu în mine, ridiculă și superbă, o imperioasă dorință de eroism, așa cum numai într-o sâmbătă după-masă, în plictiseala unei muzici de gramofon, puteau țâșni cele mai diverse și mai absurde gânduri.

Îmi înfundai capul în pluș din ce în ce mai tare și, pe măsură ce durerea mea devenea mai violentă, răbdarea de a o suporta se făcea mai tenace. Poate că există și altă foame și altă sete în noi, decât cele organice, și ceva în mine avea nevoie atunci să se potolească cu o durere simplă și acută. Mai tare, tot mai tare îmi înfundam obrazul și îl frecam de perii aspri, chinuindu-mă cu o suferință ce începea să mă sfâșie.

Deodată Edda rămase cu o placă de gramofon în mână, uitându-se stupefiată la mine. În jurul meu se făcu o tăcere care mă jenă peste măsură. Oare de la ce i-a venit? întrebă Edda.

Mă văzui și eu în oglindă. Eram ridicul, perfect ridicul: pe obraz o pată violetă lăsa să mustească ici și colo câte o picătură de sânge.

Cu ochii mari deschiși, cu obrazul sângerând, privindu-mă în oglindă, nu putui totuși să mă împiedic să constat că semănăm alegoric cu coperta la modă a romanului popular, care îl reprezenta pe țarul rușilor însângerat și cu mâna la falcă, în urma unui atentat.

Mai mult decât durerea obrazului, mă tortura acum destinul mizerabil al eroismului meu, care sfârșise prin a juca, în carne și oase, un episod din Misterele curții din Petrograd.

Edda muie o batistă în alcool și îmi șterse obrazul. Închisei ochii de usturime. Pielea deveni în locul acela fierbinte, arzând ca para unei flăcări.

Scoborâi scările ametit și străzile avide mă primiră din nou în praful și monotonia lor. Vara umflase haotic parcul, copacii și aerul, ca într-un desen de nebun. Tot suflul ei fierbinte și amplu crescuse monstruos în verdeață, gras și debordant. Parcul se revărsase ca o lavă; pietrele ardeau; mâinile îmi erau roșii și grele.

În pustietatea moale și caldă, îmi plimbam imaginea Eddei multiplicată câteodată în zeci de exemplare, în zece, o sută, o mie de Edde, unele lângă altele în căldura verii - statuare, identice și obsedante. Era în toate acestea o disperare cruntă și lucidă, răspândită în tot ce vedeam și simțeam. Paralel cu viața mea elementară și simplă, se desfășurau în mine alte intimități - calde, iubite și secrete, ca o grozavă și fantastică lepră interioară.

Compuneam detaliile scenelor imaginare cu cea mai migăloasă exactitudine. Mă vedeam în odăi de hotel, cu Edda întinsă lângă mine, în timp ce lumina asfințitului intra pe fereastră prin perdelele groase, și umbra lor fină se desena celulară pe obrazul ei adormit. Vedeam desenul covorului de lângă pat pe care erau pantofii ei și poșeta întredeschisă pe masă, din care ieșea un colț de batistă. Dulapul cu oglindă în care se reflecta jumătate din pat și zugrăveala florilor pe pereți...

Îmi rămânea din toate acestea un gust destul de

amar...

Urmăream femei necunoscute în grădină, umblând după ele pas cu pas până se întorceau acasă la ele, unde rămâneam în fața ușii închise, distrus, disperat.

Într-o seară condusei o femeie până în pragul locuinței ei. Casa avea o grădiniță în față, iluminată slab de un bec electric. Cu un elan brusc, nebănuit în mine, deschisei portița și mă furișai după femeie în curte, între timp ea intră în casă fără să mă observe și rămăsei singur în mijlocul aleei. O idee ciudată îmi trecu prin cap...

În mijlocul grădiniței se afla un rond de flori, într-o clipă fui în mijlocul lui și îngenunchind cu mâna la inimă, descoperit, luai o poziție de rugă. Iată ce vroiam: să rămân așa cât mai mult timp, imobil, împietrit în mijlocul rondului. De mult mă chinuia dorința aceasta de a comite un act absurd într-un loc cu totul străin și acum acesta îmi venise spontan, fără efort, aproape ca o bucurie. Seara zumzăia caldă în jurul meu și în primele clipe simții o enormă recunoștință față de mine însumi pentru curajul de a fi luat această hotărâre.

Îmi propusei să stau în nemișcare completă chiar dacă nimeni nu m-ar fi gonit și ar fi trebuit să rămân așa până a doua zi dimineața. Încet, încet picioarele și mâinile mi se înțepeniră și poziția mea căpătă o coajă interioară de nesfârșit calm și imobilitate.

Cât timp rămăsei astfel? Deodată auzii vociferări în casă și lumina de-afară se stinse. În întuneric simții mai bine adierea vântului nopții și izolarea în care mă găseam, în grădina unei case străine.

Peste câteva minute lumina se aprinse iar și apoi din nou se stinse. Cineva din casă o aprindea și o stingea pentru a vedea ce efect are acest lucru asupra mea. Continuai să rămân nemișcat, decis să înfrunt experiențe mai grave decât jocul cu lumina. Păstram mâna dusă la piept și genunchiul în

pământ. Ușa se deschise și cineva ieși în grădiniță, în timp ce o voce groasă din casă striga: „Lasă-l, lasă-l în pace, se va duce singur".

Femeia pe care o urmărisem veni lângă mine. Era acum într-un halat de casă, cu părul despletit și în papuci. Se uită în ochii mei și timp de câteva secunde nu-mi zise nimic. Ramaserăm amândoi tăcuți, într-un sfârșit îmi puse mâna pe umăr și spuse blând „Hai... acum s-a terminat", ca și cum ar fi vrut să mă facă să înțeleg că pricepuse gestul meu și că rămăsese câtva timp tăcută tocmai pentru a-l lăsa să se desăvârșească în felul lui.

Înțelegerea aceasta spontană mă dezarma. Mă ridicai și îmi ștersei praful de pe pantaloni. „- Nu te dor picioarele? mă întrebă dânsa... Eu n-aș putea să stau atât timp nemișcată...". Vrui să spun ceva dar nu izbutii decât să murmur „Bună seara" și plecai în grabă.

Toate disperările mele urlau din nou dureros în mine.

VII

Eram un băiat înalt, slab, palid, cu gâtul subțire ieșind din gulerul prea larg al tunicei. Mâinile lungi atârnau dincolo de haină ca niște animale proaspăt jupuite. Buzunarele plezneau de hârtii și obiecte. Cu greu găseam în fundul lor batista pentru a-mi șterge ghetele de praf, când veneam în străzile din „centru".

În jurul meu evoluau lucrurile simple și elementare ale vieții. Un porc se scărpina de gard și mă opream minute întregi să-l privesc. Nimic nu întrecea în perfecțiune hârșâitul perilor aspri pe lemn; găseam în el ceva imens de satisfăcător și o liniștitoare asigurare că lumea continuă să existe...

Într-o stradă de periferie se găsea un atelier de sculptură populară, unde iarăși stăteam în loc mult timp. Erau în atelier mii de lucruri albe și netede, în mijlocul juluiturilor bucălate ce cădeau din rândea și umpleau odaia cu spuma lor rigidă, mirosind a rășină. Bucata de lemn sub unealtă se făcea mai fină, mai palidă, iar vinișoarele ei apăreau limpezi și bine scrise, ca sub o piele de femeie.

Alături, pe o masă zăceau bilele de lemn, bilele calme și grele ce-mi umpleau mâna pe toată suprafața pielii, cu o greutate netedă, inefabilă. Mai erau apoi piesele de șah parfumate a baiț proaspăt și peretele întreg acoperit cu flori și îngeri. Ieșeau astfel din materie câteodată niște eczeme sublime cu supurații dantelate, vopsite ori sculptate. Iarna spuzeau din frig chiciuri de gheață, în strunguitele forme ale apei îngreuiate, iar vara țâșneau florile în mii de explozii mărunte, cu petalizate flăcări roșii, albastre, portocalii.

În tot timpul anului maestrul sculptor, cu ochelarii lipsiți de o sticlă, extrăgea din lemn

rotogoale de fum și săgeți indiene, scoici și ferigi, pene de păun și urechi omenești.

În zadar urmăream munca înceată pentru a surprinde momentul când bucata de lemn zdrențăroasă și umedă expira într-un trandafir înlemnit. În zadar încercam eu însumi să comit minunea pe-ndelete. Aveam desigur în mână bradul netuns, zburlit și pietros și iată că de sub rândea ieșea deodată ceva lunecos ca un leșin.

Poate că, în momentul când începeam să jeluiesc scândura, mă cuprindea un somn adânc și puteri extraordinare creșteau atunci tentaculare din aer, intrând în lemn și producând cataclismul. Poate că toată lumea se oprea în acele momente și nimeni nu știa de timpul scurs, în somn profund sculptase desigur maestrul toți crinii de pe pereți și toate viorile cu melci.

Când mă trezeam, scândura îmi arăta liniile vârstei ei, ca o palmă întinsă liniile soartei.

Țineam în mână un obiect după altul și diversitatea lor mă amețea, în van luam o pilă în mână, lunecam încet degetele pe ea, o atingeam de obraz, o învârteam și îi dam drumul să se rostogolească... în van... în van... nu era nimic de înțeles.

În jurul meu materia dură și imobilă mă înconjura din toate părțile - aici în formă de bile și de sculpturi - în stradă în formă de copaci, de case, și de pietre; imensă și zadarnică, închizându-mă în ea din cap și până în picioare, în orice sens mă gândeam, materia mă înconjura, începând de la hainele mele, până la izvoarele din păduri, trecând prin ziduri, prin copaci, prin pietre, prin sticle...

În fiecare colțișor lava materiei ieșise din pământ, încremenind în aerul gol, în formă de case cu ferestre, de copaci cu ramurile ce mereu se înălțau ca să înțepe vidul, de flori ce umpleau moale și colorat mici volume curbe de spațiu, de biserici crescute cu cupola din ce în ce mai sus până la crucea subțire din vârf unde materia își

oprise scurgerea în înălțime, neputincioasă de a se sui mai departe. Pretutindeni ea infestase aerul, irupând în el, umplându-l cu abcesele închistate ale pietrelor, cu scorburile rănite ale copacilor...

Umblam înnebunit de lucrurile pe care le vedeam și de care eram sortit să nu pot scăpa.

Mi se întâmpla totuși câteodată să găsesc câte un loc izolat unde să las în voie capul să se odihnească. Acolo pentru o clipă toate vertigiile tăceau și mă simțeam mai bine.

Într-un rând găsii un asemenea refugiu în cel mal ciudat și nebănuit loc din oraș. Era într-adevăr atât de bizar, încât eu însumi nu mi-aș fi închipuit că ar putea constitui o singuratică și admirabilă vizuină. Cred că numai setea aceea arzătoare de a umple vidul zilelor, oricum și oriunde, mă împinse la această nouă aventură.

...Într-o zi trecând prin fața varieteului din oraș îmi luai inima în dinți și intrai.

Era o după-amiază calmă și luminoasă. Străbătui o curte murdară cu multe uși închise. În fund găsii una deschisă, ce ducea la o scară. În antreu o femeie spăla rufe. Coridorul mirosea a leșie. Urcai treptele și femeia nu-mi zise la început nimic, apoi când fui la jumătatea scărilor, întoarse capul după mine și murmură mai mult pentru dânsa: „Aha! ... ai venit!...", confundându-mă desigur cu o persoană cunoscută.

Când, mult timp după întâmplare, îmi reamintii de acest detaliu, vorbele femeii nu mi se părură chiar atât de simple: era poate în ele anunțul unei fatalități ce prezida la zbaterile mele și care prin gura spălătoresei, îmi arăta că locurile aventurilor mele erau fixate dinainte și că eram sortit să cad în ele ca în niște curse bine întinse. „Aha! ai venit, spunea vocea destinului, ai venit pentru că trebuia să vii, pentru că nu puteai să scapi...".

Ajunsei într-un coridor lung, încălzit puternic de soarele ce intra prin toate ferestrele dinspre curte. Ușile odăilor erau închise; nu se auzea nici un

zgomot de nicăieri, într-un colț un robinet de apă picura neîncetat. Era cald și pustiu în coridor iar gura canalului aspira încet fiecare picătură de apă ca și cum ar fi sorbit o băutură prea rece.

În fund, o ușă se deschidea spre un pod, unde găsii niște rufe întinse pe frânghii. Străbătui podul și ajunsei într-un mic hall cu odăițe curate, proaspăt văruite, în fiecare din ele se găsea un cufăr și o oglindă; erau desigur cabinele artiștilor de varieteu. Într-o parte o scară ducea în jos și pe-acolo scoborâi pe scena teatrului.

Mă trezi astfel, deodată, pe scena goală, în fața sălii pustii. Pașii mei aveau o rezonanță stranie. Toate scaunele și mesele erau corect aranjate ca pentru reprezentație. Mă găseam în fața lor singur pe scenă, în mijlocul unui decor teatral de pădure.

Vrui să deschid gura, simțind că trebuie să spun ceva cu voce tare, însă tăcerea mă înmărmuri.

Deodată văzui cușca sufleurului. Mă aplecai și mă uitai înăuntru. În primele clipe nu distinsei nimic, dar încet, încet, descoperii subsolul scenei plin cu scaune stricate și obiecte vechi de recuzită. Cu mișcări foarte prudente mă băgai în cușcă și scoborâi dedesubt.

Pretutindeni praful se depusese în strat gros. Într-un colț zăceau stele și coroane de carton aurit, ce serviseră desigur pentru o feerie, în alt colț un mobilier de stil rococo, o masă și câteva scaune cu picioarele rupte, în mijloc, un jilț solemn, ceva în genul unui tron regal. Mă înfundai în el ostenit, în fine mă găseam într-un loc neutru, unde nimeni nu putea ști de mine. Îmi sprijinii mâinile pe brațele aurite ale jilțului și mă lăsai legănat în voie de cea mai plăcută senzație de solitudine.

Întunericul în jurul meu se risipi puțin; lumina zilei venea murdară și prăfuită prin câteva geamuri duble. Eram departe de lume, departe de străzile calde și exasperante, într-o celulă răcoroasă și secretă, în fundul pământului. Tăcerea plutea în aer veche și mucegăită.

Cine ar fi putut bănui unde mă aflu? Era locul cel mai insolit din oraș și simțeam o bucurie calmă gândindu-mă că mă aflu acolo. În jurul meu zăceau fotoliile strâmbe, grinzile prăfuite și obiectele părăsite: era însuși locul comun al tuturor visurilor mele.

Rămăsei astfel liniștit, într-o beatitudine desăvârșită câteva ceasuri.

Într-un sfârșit părăsii ascunzătoarea urmând același drum pe unde venisem. Lucru curios nu întâlnii nici de data asta pe nimeni.

Coridorul părea incendiat de flăcările soarelui ce apunea. Canalul continua să aspire apă cu sorbituri mici și regulate.

În stradă avui o clipă impresia că nimic din toate acestea nu se petrecuseră. Pantalonii însă îmi erau plini de praf și îi lăsai așa, fără să-i șterg, ca o dovadă la îndemână a îndepărtatei și admirabilei intimități pe care o părăsisem sub scenă.

În ziua următoare, la aceeași oră a după-amiezii mă cuprinse deodată nostalgia subsolului izolat.

Era aproape sigur că de data aceasta voi întâlni pe cineva, fie în coridor, fie în sală. Câtva timp încercai să rezist tentației de a mă duce din nou acolo. Eram însă prea obosit, prea înfierbântat de căldura zilei pentru ca posibilitatea unui risc să mă înspăimânte. Orice s-ar fi întâmplat trebuia din nou să mă întorc sub scenă.

Intrai pe aceeași ușă din curte și urcai aceeași scară. Coridorul era la fel de pustiu și nimeni nu era nici în pod, nici jos în sală.

În câteva minute mă aflai din nou la locul meu, în jilțul teatral, în delicioasa mea singurătate. Inima îmi bătea cu putere; eram peste măsură de emoționat de reușita atât de extraordinară a escapadei mele.

Începui să mângâi extatic brațele fotoliului. Aș fi vrut ca situația în care mă aflam să mă pătrundă cât mai adânc, să cântărească în mine cât mai greu, să-mi parcurgă fiecare fibră a corpului pentru ca s-

o simt verosimilă.

Rămăsei și de data asta timp îndelungat și plecai din nou fără să întâlnesc pe cineva...

Începui să vin regulat, în fiecare după-masă sub scenă.

Ca și cum lucrul ar fi fast perfect normal, coridoarele erau întotdeauna goale. Cădeam în jilț zdrobit de beatitudine. Venea prin ferestrele murdare aceeași lumină albastră și răcoroasă de pivniță. Domnea aceeași atmosferă secretă de solitudine desăvârșită, de care nu mă puteam sătura.

Excursiunile acestea zilnice în subsolul teatrului se isprăviră într-o după-masă tot atât de ciudat cum începuseră.

Când ieșii pe înserat din pod, în coridor o femeie lua apă de la robinet.

Trecui pe lângă ea încet, cu riscul de a fi întrebat ce căutam acolo. Ea își continuă însă ocupația, cu aerul acela indiferent și defensiv pe care îl iau femeile când bănuiesc că un necunoscut vrea să le vorbească.

În capul scărilor mă oprii, dornic acum a intra în vorbă cu ea. Era de o parte ezitarea mea și de alta certitudinea îmbufnată a femeii că îi voi vorbi. Susurul apei din robinet împărțea rece tăcerea în două domenii bine distincte.

Mă întorsei și mă apropiai de ea. Îmi veni în minte s-o întreb dacă nu cunoaște vreo persoană care să-mi pozeze ca model pentru niște desene. Spusei cuvântul „persoană" cu un aer perfect degajat, pentru a nu se întrevedea în el vreo trivială dorință de a vedea pur și simplu o femeie goală, ci numai preocuparea mea curat artistică și abstractă de a desena.

Cu câteva zile mai înainte un student, pentru a mă epata desigur, îmi spusese că la București chema acasă la el tinere fete sub pretextul de a le desena și apoi se culca cu ele. Eram sigur că nimic din asta nu era adevărat și simțeam, nu știu cum, în

povestea studentului stângăcia unei întâmplări auzite de la altul și repovestite pe cont propriu. Mie însă îmi rămăsese bine întipărită în minte și acum se ivea un minunat prilej de a o întrebuința, în felul acesta, întâmplarea unui îndepărtat necunoscut, după ce trecuse prin terenul infertil al altuia, devenise din nou destul de matură pentru a recădea în realitate.

Femeia nu înțelese, sau se făcea că nu înțelege, deși mă căzneam să-i explic lucrul cât mai limpede. În timp ce vorbeam o ușă se întredeschise și veni o altă femeie. Amândouă se sfătuiră pe șoptite.

- Ei bine, să-l ducem atunci la Elvira, ea tot nu are nimic de făcut, spuse una. Mă conduseră spre o cămăruță scundă și întunecoasă, pe care n-o observasem, lângă pod.

Înăuntru, în loc de fereastră, avea două spărturi în zid prin care intra un curent de aer rece. Era cabina cinematografică de unde se proiectau vara filmele în grădina varieteului. Se vedeau pe jos urmele piedestalului de ciment pe care stătuse aparatul.

Într-un colț, o femeie bolnavă zăcea în pat acoperită până la gură, clănțănind din dinți. Femeile celelalte plecară și mă lăsară singur în mijlocul odăii.

Mă apropiai de pat. Bolnava scoase o mână de sub plapomă și mi-o întinse. Era o mână lungă, fină, înghețată. Îi spusei în câteva cuvinte că fusese o confuzie, că am fost condus la ea din eroare. Bâiguii câteva scuze, spunându-i vag despre ce era vorba: niște desene pentru un concurs artistic.

Ea reținu din tot ce spusei doar cuvântul „concurs" și îmi răspunse cu voce stinsă:

-„Bine... bine... îți voi da concursul... când mă voi face sănătoasă... acum n-am nimic"...

Înțelesese că aveam nevoie de vreun ajutor bănesc. Renunțai la orice altă explicație și rămăsei câteva clipe stânjenit, neștiind cum să-mi

pregătesc plecarea. În timpul acesta ea începu să se lamenteze cu un ton foarte natural, ca și cum ar mai fi vrut să se scuze că nu-mi dă nimic.

- „Vezi, am gheață pe burtă... mi-e cald... mi-e cald... mi-e tare rău..."

Plecai foarte mâhnit și nu mai revenii niciodată în localul varieteului.

VIII

Toamna veni cu soarele ei roșu și dimineţile ei aburite. Casele de mahala îngrămădite în lumină miroseau proaspăt a var. Erau zile spălăcite cu cerul înnourat ca a rufă murdară.

Ploaia răpăia infinit în parcul pustiu. Perdele grele de apă se agitau prin alei ca într-o imensă sală goală. Clipoceam prin iarba udă și apa îmi curgea șiroaie pe păr și pe mâini.

În ulițele murdare de periferie, când ploaia înceta, ușile se deschideau și casele aspirau aer. Erau interioare umile cu dulapurile lor strunguite, cu buchetele lor de flori artificiale aranjate pe comodă, cu statuetele lor de ghips bronzat și fotografiile lor din America. Vieți de care nu știam nimic, pierdute în încăperile puțin mucegăite ale camerelor cu plafonul jos, sublime în indiferența lor resemnată.

În casele acelea aș fi vrut să trăiesc, să mă pătrund de intimitatea lor, lăsând toate reveriile și toate amărăciunile să se dizolve în atmosfera lor ca într-un acid puternic.

Ce n-aș fi dat să pot intra în cutare sau cutare odăi, pășind familiar și trântindu-mă ostenit pe divanul vechi, între pernele de creton înflorat? Să capăt acolo altă intimitate interioară, să respir alt aer și să devin eu însumi un altul... întins pe divan să contemplu strada aceasta pe care mergeam, dinăuntrul casei, de după perdele (și căutam să-mi imaginez cât mai exact aspectul străzii așa cum se vedea de pe divan prin ușa deschisă), să pot găsi deodată în mine amintiri pe care nu le-am trăit, amintiri străine de viața pe care o purtam mereu și mereu cu mine, amintiri aparținând intimității statuetelor bronzate și globului vechi de lampă cu fluturi albaștri și violeți.

Ce bine m-aș fi simțit în limita acelui decor ieftin și indiferent, ce nu știa nimic de mine...

În fața mea ulița murdară își întindea mereu pasta noroioasă. Erau case desfășurate ca niște evantaie, altele albe ca niște blocuri de zahăr și altele mici cu acoperișul tras peste ochi, strângând din maxilare ca niște boxeuri. întâlneam care cu fân, ori deodată, lucruri extraordinare: un om prin ploaie, ducând în spate un candelabru cu ornamente de cristal, o sticlărie care suna ca niște clopoței pe umerii omului, în timp ce picături grele de apă se scurgeau de pe toate fațetele strălucitoare, în ce consta oare, la urma urmii, gravitatea lumii?

Ploaia spăla în grădină florile și plantele veștede. Toamna aprindea în ele incendii arămii, roșii și vinete ca niște flăcări ce strălucesc mai tare înainte de a se stinge, în piață, apa și noroiul curgeau despletite din mormane enorme de zarzavat. În tăietura sfeclelor apărea deodată sângele roșu și întunecat al pământului. Mai încolo zăceau cartofii buni și blânzi, lângă grămezile de capete tăiate ale verzelor înfoiate. Într-un colț se ridica mormanul de exasperată frumusețe a bostanilor umflați și hidoși, plesnind din toată coaja lor întinsă, de plenitudinea soarelui băut o vară întreagă.

În mijlocul cerului, norii se grupau și apoi se resfirau lăsând între ei spații rare, ca niște coridoare pierdute la nesfârșit și altă dată goluri imense, ce arătau mai bine decât orice vidul sfâșietor care plutea mereu deasupra orașului.

Ploaia cădea atunci de departe și dintr-un cer ce nu mai avea limită, îmi plăcea culoarea schimbată a lemnelor ude și grilajele ruginite pline de apă, în fața grădinițelor domestice și cuminți, prin care vântul trecea amestecat cu șuvoaie ca o imensă coamă de cal.

Câteodată vroiam să fiu câine, să privesc lumea aceea udă din perspectiva oblică a animalelor, de

jos în sus întorcând capul. Să merg mai aproape de pământ, cu privirile fixate în el, legat strâns de culoarea vânătă a noroiului.

Dorința aceasta, ce zăcea de mult în mine, se rostogoli frenetic în ziua aceea de toamnă pe maidan...

În acea zi, ajunsesem cu umbletul până la marginea orașului, în câmpul târgului de vite. În fața mea se întindea maidanul muiat de ploaie ca o imensă baltă de noroi. Bălegarul exala un miros acid de urină. Soarele apunea deasupra într-un decor zdrențuit de aur și purpură, în fața mea se întindea până departe noroiul cald și moale. Ce alta putea să-mi scalde inima de bucurie, decât masa aceasta curată și sublimă de murdărie?

Întâi ezitai, în mine mai luptau cu forțe de gladiatori muribunzi ultimele urme de educație. Într-o clipă ele se scufundară însă într-o noapte neagră, opacă și nu mai știui nimic despre mine.

Intrai în noroi mai întâi cu un picior, apoi cu celălalt. Ghetele mele alunecară plăcut în aluatul elastic și lipicios. Eram acum crescut din noroi, una cu dânsul, ca țâșnit din pământ.

Era sigur acum că și arborii nu erau alta decât noroi închegat, ieșit din scoarța pământului. Culoarea lor o spunea îndeajuns. Și numai arborii? Dar casele, dar oamenii? Mai ales oamenii. Toți oamenii. Nu era vorba, bineînțeles de nici o legendă stupidă „din pământ ai ieșit și în pământ te vei întoarce". Asta era prea vag, prea abstract, prea inconsistent în fata maidanului cu noroi. Oamenii și lucrurile țâșniseră din chiar această baligă și urină în care eu îmi înfundam niște ghete foarte concrete.

În zadar oamenii se înveliseră în alba lor piele mătăsoasă și se îmbrăcaseră în haine de stofă, în zadar, în zadar... în ei zăcea implacabil, imperios și elementar noroiul; noroiul cald, gras și puturos. Plictiseala și stupiditatea cu care își umpleau viața arătau și ele îndeajuns aceasta.

Eu însumi eram o creație specială a noroiului, un misionar trimis de el în această lume. Simțeam bine în acele clipe cum amintirea lui îmi revine și îmi adusei aminte de nopțile mele de zvârcoliri și întunecimi fierbinți, când noroiul meu esențial lua avânturi inutile și se căznea să iasă la suprafață, închideam atunci ochii și el continua să fiarbă în obscuritate cu bolborosiri neînțelese...

În jurul meu se întindea maidanul plin de noroi... Aceasta era carnea mea autentică, jupuită de haine, jupuită de piele, jupuită de mușchi, jupuită până la noroi.

Umezeala lui elastică și mirosul lui crud mă primeau până în adâncuri pentru că le aparțineam până în adâncime. Câteva aparențe, pur accidentale, ca, de pildă, cele câteva gesturi ce eram capabil să le fac, părul de pe cap fin și subțire, ori ochii sticloși și umectați, mă despărțeau de imobilitatea și străvechea lui murdărie. Era puțin, prea puțin în fața imensei majestăți a tinei.

Umblai în toate sensurile. Picioarele mi se înfundară până la glezne. Ploua încet și departe soarele se culca în dosul cortinei de nori sângeroși și purulenți.

Deodată mă aplecai și băgai mâinile în bălegar. De ce nu? De ce nu? îmi venea să urlu. Pasta era călduță și blândă; mâinile mele umblau prin ea fără greutate. Când strângeam pumnul, noroiul ieșea printre degete în frumoase felii negre și lucioase.

Ce făcuseră mâinile mele până atunci? Unde își pierduseră vremea? Umblam cu ele încoace și încolo, în voia inimii. Ce fuseseră ele până atunci decât niște sărmane păsări prizoniere, legate cu un lanț grozav de piele și mușchi de umeri? Sărmane păsări menite să zboare în câteva gesturi stupide de bună-cuviință, învățate și repetate ca niște lucruri de seamă.

Încet, încet, ele se sălbăticiră din nou și se bucurară de vechea lor libertate. Acum își

rostogoleau capul în băligar, gungureau ca niște porumbei, băteau din aripi, fericite... fericite... Începui de bucurie a le agita deasupra capului, făcându-le să zboare. Picături mari de noroi îmi cădeau pe față și pe haine.

Pentru ce le-aș fi șters? Pentru ce? Era numai un început; nici o consecință gravă nu urmă faptei mele, nici o tremurare a cerului, nici un zguduit al pământului. Îmi trecui imediat peste obraz o mână plină cu murdărie. O imensă veselie mă cuprinse, de mult nu mai fusesem atât de bine dispus. Îmi dusei amândouă mâinile la obraz și pe gât, apoi mă frecai cu ele pe păr.

Ploaia începu să cadă deodată mai fină și mai deasă. Soarele tot mai ilumina maidanul ca un imens lampadar, în fundul unei săli de marmură cenușie. Ploua în lumina soarelui, o ploaie de aur, mirosind a rufe spălate.

Maidanul era pustiu. Ici-colo zăcea o grămadă de strujeni uscați din care mâncaseră vitele. Luai unul și îl desfăcui cu multă atenție. Dârdâiam de frig și cu mâinile pline de noroi direticam greu foile de porumb. Lucrul însă mă interesa. Erau foarte multe de văzut într-un strujan uscat. Departe pe maidan se zărea o cocioabă acoperită eu stuf. Alergai până acolo și intrai sub streașină. Acoperișul era atât de jos încât mă loveam de el cu capul. Pământul lângă perete era perfect uscat. Mă întinsei pe jos. îmi răzimai capul de niște saci vechi și, picior peste picior, puteam acum să mă dedau în voie analizei minuțioase a strujanului.

Eram fericit că pot să mă ocup de această pasionantă cercetare. Canalele și scobiturile strujanului mă umplură de entuziasm, îl desfăcui cu dinții și găsii înăuntru un puf moale și dulceag. Căptușeala aceasta era minunată pentru un strujan; dacă oamenii ar fi avut și ei arterele căptușite cu puf moale desigur că întunericul din ei ar fi fost mai dulce, mai ușor de suportat.

Mă uitam la strujan și în mine tăcerea râdea

calm, ca și cum în interior cineva făcea mereu clăbuci de săpun.

Ploua cu soare și departe în ceață orașul fumega ca o grămadă de gunoaie. Câteva acoperișuri și turle de biserici străluceau straniu în crepusculul acesta umed. Eram atât de fericit încât nu știam ce acțiune absurdă să emit mai întâi: să analizez strujanul, să-mi întind oasele ori să privesc orașul îndepărtat.

Ceva mai încolo de picioarele mele, acolo unde începea noroiul, o broscuță făcu deodată câteva salturi, întâi se apropie de mine dar se răzgândi îndată și o porni spre maidan. „Adio, broscuță! strigai în urma ei, Adio! Inima mi se sfâșie că mă părăsește atât de repede... Adio, frumoaso!... începui să improvizez o lungă tiradă la adresa broscuței și când isprăvii de vorbit aruncai după dânsa strujeanul, poate o voi nimeri...

Într-un sfârșit, privind mereu grinzile deasupra mea, închisei obosit ochii și adormii. Mă cuprinse un somn adânc până în măduva oaselor.

...Visai că mă găseam pe străzile unui oraș plin de praf, cu mult soare și cu casele albe; poate un oraș oriental. Mergeam alături de o femeie în negru, cu voaluri mari de doliu. Ciudat însă, femeia n-avea cap. Voalurile erau foarte bine aranjate unde trebuia să fie capul, dar în locul lui nu era decât o gaură beantă, o sferă goală până la ceafă.

Eram amândoi foarte grăbiți și unul lângă altul urmăream o căruță cu cruci sanitare, în care se afla cadavrul soțului doamnei în negru.

Înțelesei că eram în timpul războiului. Într-adevăr, în curând ajunserăm la o gară și coborârăm scările până într-un subsol iluminat slab de electricitate. Tocmai sosise un convoi de răniți și infirmierele forfoteau agitate pe peron, cu panerașe de cireși și covrigi pe care le împărțeau invalizilor din tren.

Deodată scoborî dintr-un compartiment de clasa

I un domn gras, bine îmbrăcat, cu semnul unei decorații la butonieră. Purta monoclu și ghetre albe. Chelia era ascunsă sub câteva fire de păr argintiu, în brațe ținea un cățel alb pechinez, cu ochii ca două bile de agată plutind în untdelemn. Câteva clipe el umblă încolo și încoace pe peron căutând ceva. În fine găsi; era vânzătoarea de flori. Alese din coș câteva buchețele de garoafe roșii și le plăti, scoțând banii dintr-un elegant portmoneu suplu cu monogramă da argint.

Apoi, se urcă din nou în vagon și prin geam văzui cum instalase cățelușul pe măsuța de lângă fereastră și îi dădea, rând pe rând, să mănânce garoafele roșii, pe care animalul le înghițea cu vădită poftă...

Un tremur cumplit mă trezi. Ploua foarte tare acum. Picăturile răpăiau chiar lângă mine și trebuii să mă strâng lângă perete. Cerul se făcuse negru și în depărtare nu se mai vedea orașul. Îmi era frig și totuși obrajii îmi ardeau. Simțeam bine fierbințeala lor sub crusta noroiului ce se închegase.

Vrui să mă ridic și un curent electric mă străfulgera prin picioare. Erau cu totul amorțite și trebuia să le desfac încet, unul după altul. Ciorapii erau reci și umezi.

Mă gândii să mă adăpostesc în cocioabă. Ușa era însă închisă și, drept geam, căsuța n-avea decât o deschizătură bătută cu scânduri. Vântul răvășea ploaia în toate părțile și nu mă puteam feri de ea nicăieri.

Începu să se lase seara, în foarte puțin timp maidanul se scufundă în întuneric. Chiar la capătul lui, acolo pe unde venisem, o cârciumă își aprinse luminile.

Într-o clipă fui acolo; aș fi vrut să intru, să beau ceva, să stau la căldură în mijlocul oamenilor și a putorii de alcool. Scotocii prin buzunare și nu găsii nici un ban. În fața cârciumii ploaia cădea voios printr-o perdea de fum și aburi, ce duhnea dinăuntru.

Trebuia să mă hotărăsc la ceva, să plec de pildă acasă. Dar cum? În halul de murdărie în care mă găseam nu se putea. Și nici să renunț la murdărie nu vroiam.

În suflet îmi coborî o amărăciune nespusă, așa cum poate să aibă cineva când vede că înaintea lui nu mai are absolut nimic de făcut, nimic de împlinit. Începui să alerg pe străzi prin întuneric, sărind peste băltoace și intrând până la genunchi în unele din ele.

În mine disperarea crescu o clipă ca și cum aș fi trebuit să urlu și să mă lovesc cu capul de copaci. Imediat însă toată tristețea se închirci într-un gând liniștit și blând. Știam acum ce trebuia să fac: de vreme ce nimic nu mai putea continua, nu-mi rămânea decât să isprăvesc cu toate. Ce lăsam în urmă? O lume umedă, urâtă, în care ploua încet...

IX

Intrai în casă prin ușa din dos. Mă furișai prin odăi evitând să mă privesc în oglinzi. Căutam ceva eficace și rapid care să răstoarne dintr-o dată în întuneric tot ce vedeam și simțeam, așa cum se deșartă o căruță cu pietre când îi scoți scândura de la fund.

Începui să răscolesc prin sertare, în căutarea unei otrăvi violente, în timp ce scotoceam nici un gând nu-mi venea în cap; trebuia să termin și cât mai repede. Era ca și cum aș fi avut de isprăvit o treabă ca oricare alta.

Găsii tot felul de obiecte ce nu-mi puteau servi la nimic: nasturi, sfori, ațe colorate, cărțulii, mirosind puternic a naftalină. Atâtea și atâtea lucruri ce nu puteau provoca moartea unui om. Iată ce conținea lumea în momentele cele mai tragice: nasturi, ațe și sfori...

În fundul unui sertar, dădui peste o cutie cu tablete albe. Putea să fie o otravă, după cum putea să fie un inofensiv medicament. Îmi veni în minte însă că, în orice caz, luate în cantitate mare ele trebuiau să fie otrăvitoare. Pusei una pe limbă, în gură se răspândi un gust puțin sărat și fad. O zdrobii între dinți și praful ei îmi absorbi toată saliva. Gura îmi deveni uscată.

Erau multe tablete în cutie, peste treizeci. Mă dusei la robinetul din curte, și încet, cu răbdare mă pusei să le înghit. Pentru fiecare tabletă luam câte o gură de apă și îmi trebui mult timp ca să isprăvesc cutia. Ultimele nu mai alunecau în jos ca și cum gâtul s-ar fi umflat.

În curte era întuneric desăvârșit. Mă așezai pe o scară și începui să aștept, în stomac se porni o fierbere cumplită, dar încolo mă simțeam bine și clipocitul ploii mi se părea acum nespus de intim.

Părea că înțelege starea mea și mă pătrunde adânc ca să-mi facă bine.

Curtea deveni un fel de salon și mă simțeam în el ușor, tot mai ușor. Toate lucrurile făceau eforturi disperate să nu se înece în obscuritate. Deodată îmi dădui seama că transpir cumplit. Băgai mâna în cămașă și o scosei udă. În jurul meu golul creștea vertiginos. Când mă trântii în casă pe pat, sudoarea mă scălda din cap până în picioare.

Era un cap frumos, extraordinar de frumos. Cam de trei ori mai mare decât un cap omenesc, învârtindu-se încet pe o axă de alamă ce-l străbătea din creștet prin gât.

Întâi vedeam din el numai ceafa. Ce materie putea să fie? Avea un lustru șters de faianță veche, cu nuanțe de fildeș. Toată suprafața era imprimată cu desene mici albastre, un fel de filigrane ce se repetau geometric, ca desenul unui linoleum. Păreau de departe un scris mărunt și fin pe o hârtie ivorină; neînchipuit de frumos.

Îndată ce capul începea să se miște, învârtindu-se pe axă, un vertigiu adânc mă cuprindea. Știam că peste câteva secunde va apare fața craniului - înspăimântătorul, teribilul obraz.

Era un obraz de altfel bine format, cu toate reliefurile omenești normale: ochii înfundați, bărbia foarte proeminentă și câte un triunghi excavat sub pomeți, ca la un om slab.

Pielea era însă fantastică: formată din lame fine de carne subțire, unele lângă altele, ca foițele cafenii de pe dosul ciupercilor.

Erau atât de multe foițe și atât de strânse, încât dacă priveai capul închizând puțin pleoapele, nimic anormal nu ți se părea și liniuțele minuscule semănau cu umbrele hașurate ale unei gravuri în cupru.

Vara câteodată, privind castanii de departe, încărcați de frunze, aspectul lor era acela al unor capete enorme înfipte pe trunchiuri, cu obrajii scobiți în adânc, așa ca lamele capului meu.

Când vântul sufla prin frunze, obrazul acesta se unduia ca valurile unui lan de grâu. În același fel fremăta capul, când se clătina piedestalul.

Pentru a ști că obrazul era făcut din foițe era suficient să înfund puțin de tot degetul în carne. Degetul intra fără rezistență, ca într-o pastă umedă și moale. Când îl scoteam, foițele reveneau la loc și nu se vedea nici o urmă.

În copilărie odată, asistasem la deshumarea și reînhumarea unui cadavru.

Era al unei fete ce murise tânără și fusese îngropată în voaluri de mireasă. Corsajul de mătase se desfăcuse în fâșii lungi și murdare și pe alocuri urmele de broderie se amestecau cu țărâna. Fața părea însă intactă și își păstrase aproape toate trăsăturile. Culoarea ei era vânătă, încât capul părea modelat din mucava muiată în apă.

Când sicriul fu scos afară, cineva trecu mâna peste obrazul moartei. Atunci avurăm toți cei ce priveam, ce teribilă surpriză: ceea ce crezusem că este obrazul bine păstrat, nu era decât un strat gros de mucegai, cam de vreo două degete. Mucegaiul înlocuise în toată adâncimea pielii obrazul de carne, păstrându-i intacte toate formele. Dedesubt era scheletul gol.

Așa era și capul meu, cu singura deosebire că în loc de mucegai era acoperit cu foițe de carne. Cu degetul însă, ajungeam printre ele până la os.

Capul, deși hidos, era un refugiu sigur împotriva aerului.

Pentru ce împotriva aerului? în odaie aerul era veșnic în mișcare, vâscos, greu, curgător, încercând să se închege în stalactite negre și urâte.

În aerul acesta apăru capul pentru întâia oară și de jur împrejur se făcu un gol ca o aureolă ce creștea mereu. Eram atât de mulțumit și bucuros de apariția lui, încât îmi veni să râd. Cum puteam oare râde însă în pat noaptea în întuneric?

Începui să iubesc capul cu nesaț. Era lucrul cel mal de preț și mai intim pe care îl posedam. El

venea din lumea întunericului de unde pătrundea până la mine doar un zumzet mărunt, ca o fierbere continuă în craniu. Ce alte lucruri se mai găseau acolo? Deschideam mari ochii și scrutam în van obscuritatea, în afară de capul ivoriu nu mai venea nimic.

Mă întrebai cu oarecare teamă dacă acest cap nu va deveni în viața mea centrul tuturor preocupărilor, înlocuindu-le pe toate, pe rând, încât la urmă să rămân numai cu întunericul și cu dânsul. Viața căpăta parcă atunci un sens precis, adevărat. Pentru moment, el crescuse în aer ca un fruct plin, ajuns la maturitate.

Capul era odihna și beatitudinea mea, a mea personală. Poate că dacă ar fi aparținut lumii întregi s-ar fi întâmplat o cumplită catastrofă. Un singur moment de fericire deplină ar fi fost capabil să încremenească lumea pe veci.

Împotriva „capului" lupta mereu, din ce în ce mai neputincioasă, curgerea sleioasă a aerului.

Câteodată, lângă el, apărea tatăl meu, dar vag și indirect, ca o masă de aburi alburii.

Știam că îmi va pune mâna pe frunte; mâna era rece. Încercam să explic lupta dintre cap și aer, în timp ce simțeam cum tatăl meu îmi desface cămașa și îmi alunecă la subsioara termometrul, ca o șopârlă subțire de sticlă.

În jurul capului se pornea o mișcare enervantă ca o fâlfâire de steag. Imposibil de oprit; drapelul flutura mereu.

Îmi amintii de ziua aceea când la ora ceaiului, sus în etajul Weber, Paul lăsase să atârne mâna în jos, de-a lungul scaunului și Edda, de pe pat, ridicând puțin pantoful, începuse să-i zgândăre palma în glumă. Gestul acesta căpătase cu timpul o virulență neobișnuită. Când îmi aminteam de el pantoful începea să zgârie frenetic mâna lui Paul, până ce se forma o mică rană, apoi o gaură în carne. Pantoful nu se oprea o clipă din mecanismul lui agasant: scobea mereu și mereu palma găurită,

apoi brațul întreg, și mai apoi, tot corpul...

Așa se porni în odaie și mișcarea drapelului. Ea risca acum să găurească totul, să mă devore, poate...

Țipai disperat, ud de sudoare.

- Cât? întrebă o voce din umbră.

- 39, răspunse tatăl meu și plecă lăsându-mă pradă vijeliilor ce creșteau.

Convalescența se anunță într-o dimineață ca o extremă fragilitate a luminii. În odaia în care dormeam, ea venea printr-un geam ripsat, fixat în tavan. Volumul odăii pierdu straniu din densitate. Claritatea lucrurilor cântărea mai ușor și oricât de adânc aș fi respirat, rămânea în piept un gol amplu, ca o dispariție a unei importante cantități din mine însumi.

În cearceafurile calde, firimiturile îmi alunecau pe sub pulpe. Piciorul căuta fierul patului și fierul îl străpungea cu un cuțit de răceală.

Încercai să mă dau jos. Totul era așa cum bănuiam: aerul prea inconsistent nu putea să mă susțină. Pășeam în el dezlânat ca și cum aș fi străbătut un râu vaporos și călduț.

Mă așezai pe un scaun, sub geamul din plafon. În jurul meu lumina gonea exactitatea lucrurilor ca și cum le-ar fi spălat mult de tot pentru a lua lustrul de pe ele.

Patul, în colțul lui, zăcea scufundat în întuneric. Cum de izbutisem în obscuritatea aceea să disting pe perete, în timpul febrei, fiecare grăunte de var?

Începui încet să mă îmbrac; hainele cântăreau și ele mai ușor ca de obicei, îmi atârnau pe trup ca niște bucăți de sugativă și miroseau leșios de la fierul de călcat.

Plutind prin ape din ce în ce mai rare, ieșii în stradă. Soarele mă ameți îndată. Pete imense de străluciri galbene și verzui acopereau în parte casele și trecătorii. Strada însăși părea slabă și proaspătă ca și cum ar fi ieșit și dânsa din febra unei boli grave.

Caii de la trăsuri, cenușii și deșălați, umblau anormal. Acum pășeau încet de tot, greoi și împleticiți - acum o luau la goană, respirând puternic pe nări pentru a nu cădea prea slăbiți în mijlocul asfaltului.

Coridorul lung de case se clătina ușor în bătaia vântului. Venea de departe mirosul tare al toamnei. „O frumoasă zi de toamnă!" îmi spusei. „O splendidă zi de toamnă!"...

Mă plimbam foarte încet de-a lungul caselor prăfuite, în vitrina unei librării zării o jucărie mecanică agitându-se. Era un mic clovn roșu și albastru care bătea din două minuscule talgere de alamă. Stătea bine închis în camera aceasta a lui, în vitrină, printre cărți, mingi și călimări și bătea din talgere nepăsător, cu voioșie.

Îmi veniră lacrimile în ochi de înduioșare. Era atât de curat, atât de răcoare și atât de frumos în colțul acela din vitrină!

Într-adevăr, un loc ideal în lumea asta unde să stai liniștit și să bați din talgere, îmbrăcat în frumoase haine colorate.

Iată ceva ce după atâta febră, era simplu și limpede. În vitrină, lumina toamnei cădea mai intimă, mai plăcută. Ce bine ar fi fost să înlocuiesc eu paiața cea mică și veselă! Între cărți și mingi, înconjurat de obiecte curate, așezate corect pe o coală de hârtie albastră. Pac! Pac! Pac! Ce bine, ce bine e-n vitrină! Pac! Pac! Pac! roșu, verde, albastru; mingi, cărți și vopsele. Pac! Pac! Pac! Ce frumoasă zi de toamnă!...

Încet însă, pe nesimțite, mișcarea paiației începu a se domoli. Mai întâi talgerele nu se mai atinseră, apoi deodată paiața rămase cu brațele încremenite în aer. Îmi dădui seama aproape cu groază că paiața se oprise din joc. Ceva în mine înlemni dureros. Un moment frumos și vesel înghețase în aer. Părăsii repede vitrina și o luai spre o mică grădină publică din centrul orașului.

Castanii își lepădaseră foile îngălbenite.

Restaurantul vechi de scânduri era închis și în fața lui zăceau în dezordine o mulțime de bănci stricate. Mă înfundai într-o bancă, scobită nu știu cum în așa fel încât mă trezii aproape întins pe spate cu privirile în cer. Soarele trimetea printre crengi o lumină îmbucătățită, plină de cristale.

Câtva timp statui astfel cu privirile pierdute în înălțime, slăbit, nespus de slăbit.

Deodată se așeză lângă mine un băiat voinic, cu mânecile cămeșii suflecate, cu gâtul roșu și puternic, cu mâinile mari și murdare. Se scarpină câteva clipe în cap cu toate cele zece degete, apoi scoase din buzunarul pantalonilor o carte și începu să citească. Ținea foile strânse în palmă ca să nu le răsfoiască vântul și citea bolborosind tare; din când în când își trecea mâna prin păr ca pentru a înțelege mai bine.

Tușii semnificativ și îl interpelai: „Ce citești?" îl întrebai eu, răsturnat pe bancă, cu ochii în ramurile copacilor.

Băiatul îmi puse cartea în mână ca unui orb. Era o poveste lungă în versuri despre haiduci, o carte sleioasă, plină de pete de grăsime și murdărie; se vedea bine că trecuse prin multe mâini. În timp ce mă uitam în ea, el se ridică în picioare și rămase în fața mea puternic, sigur de dânsul, cu mânecile răsucite și cu gâtul dezgolit.

Ceva tot atât de plăcut și de calm ca a bate din talgere într-o vitrină.

- Și... nu te doare capul când citești? întrebai dându-i înapoi cartea.

Părea că nu înțelege.

- Pentru ce să mă doară? nu mă doare de loc, zise el și se așeză din nou pe bancă să citească mai departe.

Exista așadar o categorie de lucruri în lume din care eram menit să nu fac niciodată parte, paiațe nepăsătoare și mecanice, băieți voinici pe care nu-i doare niciodată capul. În jurul meu, printre copaci, în lumina soarelui, curgea un curent vioi și amplu,

plin de viață și de puritate. Eu eram menit să rămân veșnic în marginea lui, îmbâcsit de întuneric și de slăbiciuni de leșin.

Întinsei picioarele pe bancă și rezemându-mă cu spatele de un copac găsii o poziție foarte comodă. În definitiv, ce mă împiedeca să fiu și eu puternic și nepăsător? Să simt în mine circulând o sevă viguroasă și proaspătă, cum circula prin miile de ramuri și de frunze ale copacului, să stau vertical și fără înțeles în lumina soarelui, drept, sobru, cu o viață sigură și bine definită, închisă în mine ca într-o capcană...

Pentru aceasta trebuia poate mai întâi să încerc a respira mai adânc și mai rar: respiram prost, întotdeauna pieptul meu era prea plin ori prea gol. Începui dar să inspir aerul cu încredere. Peste câteva minute mă simții mai bine. Un fluid slab de perfecțiune, dar care simțeam că se umflă în fiecare clipă începu să-mi curgă prin vine. Zgomotul străzii îmi reaminti de departe orașul, dar acum orașul se învârtea foarte lent în jurul meu ca o placă de gramofon. Devenisem ceva ca de pildă centrul și axa lumii. Esențialul era să nu-mi pierd echilibrul.

Într-un circ odată, dimineața, când artiștii făceau repetiție, asistai la o scenă care îmi revenea acum în minte... Un amator din public, un simplu spectator fără nici o pregătire, se urcă, fără să clipească, cu mult curaj, pe piramida de scaune și mese pe care se urcase puțin mai înainte acrobatul circului. Cu toții admiram preciziunea cu care escalada periculoasa construcție iar frenezia de a fi reușit să învingă cele dintâi obstacole îmbăta pe amator cu un fel de știință a echilibrului, plină de inconștiență, care îl făcea să puie mâna exact pe locul care trebuia, să întindă piciorul cu precizie și să găsească într-însul greutatea minimă cu care să abordeze, o nouă treaptă în înălțime.

Zăpăcit și fericit de siguranța gesturilor sale, ajunse în câteva secunde în vârf. Aici însă se

petrecu cu el ceva cu totul deosebit: își dete seama într-o clipă de fragilitatea punctului de sprijin unde se afla, precum și de extraordinara sa îndrăzneală. Clănțănind din dinți ceru cu voce stinsă o scară și recomandă de nenumărate ori celor de jos s-o țină bine și să n-o miște. Curajosul amator scoborî cu infinite precauțiuni, treaptă cu treaptă, transpirat din cap până-n picioare, uluit și enervat de ideea ce-o avusese să se urce.

Poziția mea acum în grădină era în vârful piramidei șubrede. Simțeam bine circulând în mine o sevă nouă și puternică, dar trebuia să mă silesc să nu cad din înălțimea admirabilei mele certitudini.

Îmi trecu prin cap că așa ar trebui s-o văd pe Edda, calm, sigur de mine, plin de lumină; nu mai fusesem pe-acolo de mult. Vroiam ca o dată cel puțin să mă prezint în fața cuiva întreg și neclintit.

Tăcut și superb ca un copac. Asta era - ca un copac. Îmi umplui pieptul cu aer și întinzându-mă acum bine pe spate, adresai un cald salut de camaraderie crengilor de deasupra mea. Era ceva aspru și simplu în copac, ce se înrudea minunat cu noile mele forțe. Mângâiai trunchiul așa ca și cum aș fi bătut pe umăr un prieten. „Camarade copac!" Cu cât priveam mai atent coroana infinit răspândită a ramurilor, cu atât simțeam mai bine cum în mine carnea se divide și prin golurile ei începe să circule aerul viu de-afară. Sângele se urca în vine majestuos și plin de sevă, înspumat de clocotul vieții simple.

Mă ridicai în picioare. O clipă genunchii se îndoiră nesiguri ca și cum ar fi vrut să compare printr-o singură ezitare toată forța și slăbiciunea mea. Cu pași mari, o luai spre casa Eddei.

X

Ușa grea de lemn ce dădea spre terasă era închisă. Imobilitatea ei mă zăpăci puțin. Toate gândurile îmi zburară până la unul.

Pusei mâna pe clanță și apăsai. „Curaj, îmi spusei, dar mă oprii să rectific. Curaj? Numai oamenii timizi au nevoie de curaj pentru ca să facă ceva; cei normali, cei puternici n-au nici curaj, nici lașitate, ei deschid ușile simplu, așa..."

Întunericul răcoros al primei odăi mă cuprinse cu un aer plin de calm și de bucurie, ca și cum m-ar fi așteptat de mult. De data asta perdeaua de mărgele unindu-se în urma mea avu un clinchet bizar, care făcu să mi se pară că sunt singur, într-o casă pustie, la marginea lumii. Era oare aceasta senzația de extrem echilibru, în vârful piramidei de scaune?

Bătui violent la ușa Eddei.

Îmi răspunse speriată să intru. Pentru ce pășeam atât de încet?

„Pășisem încet?" Mi se părea totuși că prezența unei persoane ca mine, sau mai bine zis a unui copac trebuia să se simtă de departe. În odaie însă nu se stârni nici o mirare, nici o înfrigurare, nici cea mai mică emoție.

Câteva secunde gândurile mă precedară în mod ideal, cu o mare perfecțiune și sobrietate de gesturi. Mă văzui înaintând foarte sigur și, cu o mișcare degajată, așezându-mă la picioarele Eddei pe patul unde stătea întinsă. Persoana mea adevărată rămase însă în urma acestor frumoase proiecte ca o remorcă netrebnică și stricată.

Edda mă invită să stau jos și mă așezai pe un scaun la o mare distanță de ea.

Pendula bătea între noi un tic-tac agasant și foarte sonor. Curios lucru: tic-tacul creștea și

descreștea ca fluxul și refluxul mării, mergând în val spre Edda până ce aproape nu-l mai auzeam și revenind apoi umflat spre mine, violent de-mi spărgea urechile.

„- Edda, începui să vorbesc, întrerupând tăcerea, dă-mi voie să-ți spun ceva foarte simplu...

Edda nu răspunse.

- Edda, știi tu ce sunt eu?

- Ce anume?

- Un copac, Edda, un copac..."

Toată această scurtă convorbire avu loc, bineînțeles strict în interiorul meu și nici un cuvânt nu fu rostit în adevăr.

Edda se cuibări pe pat, strângând sub ea genunchii și acoperindu-i cu peignoir-ul. Își puse apoi mâinile sub cap privindu-mă cu mare atenție. Aș fi dat bucuros orice, ca să-și găsească un alt punct în odaie pe care să-l privească.

Văzui deodată pe o etajeră un buchet mare de flori într-un vas. Asta mă salvă.

Cum de nu le văzusem până atunci? Privisem tot timpul într-acolo de când intrasem. Pentru a-mi verifica apariția lor mă uitai o clipă în altă parte și revenii la ele. Erau acolo la locul lor imobile, mari, roșii... Atunci cum de nu le văzusem? începui să mă îndoiesc de certitudinea mea de copac. Iată că un obiect apăruse în odaie acolo unde nu era cu o clipă mai înainte. Vederea mea era oare întotdeauna clară? Poate că în corpul meu mai rămăseseră urme de neputință și întuneric care circulau prin noua mea luminozitate ca niște nori pe un cer strălucitor, acoperindu-mi vederea când treceau prin umoarea ochilor, așa cum norii pe cer acoperă deodată soarele și cufundă în umbră o parte din peisaj.

- Ce frumoase sunt florile acelea, spusei Eddei.

- Care flori?

- Cele de colo, de pe etajeră...

- Care flori?

- Daliile acelea roșii atât de frumoase...

- Care dalii?

- Cum asta, ... „care dalii"?

Mă ridicai și mă repezii la etajeră. Aruncată pe o grămadă de cărți zăcea o eșarfă roșie. În clipa când întinsei mâna și mă convinsei că era într-adevăr o eșarfă, ceva ezită departe în mine, ca oscilația curajului amatorului echilibrist, în vârful piramidei, între acrobație și diletantism. Ajunsesem desigur și eu la extrema mea înălțime.

Toată problema se rezuma acum la a mă întoarce și a mă așeza pe scaun. Și mai departe ce voi trebui să fac, ce voi trebui să spun?

Câteva clipe fui atât de stupefiat de problema aceasta încât îmi fu imposibil să execut cea mai mică mișcare. Ca vitezele foarte mari ale volantelor de motoare care le fac să pară imobile, ezitarea mea profund disperată îmi dădea o rigiditate de statuie. Tic-tacul pendulei bătea puternic, înțepenindu-mă cu mici cuie sonore. Mă smulsei imobilității cu mare greutate.

Edda era în aceeași poziție pe pat, privindu-mă cu aceeași calmă mirare; s-ar fi zis că o putere răutăcioasă, extrem de perfidă, dădea lucrurilor aspectul lor cel mai comun, pentru a mă pune pe mine în cea mai mare încurcătură. Iată ce lupta cu mine, iată ce era implacabil împotriva mea: aspectul comun al lucrurilor.

Într-o lume atât de exactă, orice inițiativă devenea de prisos dacă nu chiar imposibilă.

Ceea ce făcea să-mi țâșnească sângele în cap era că Edda nu putea fi altfel, ci numai și numai o femeie cu părul bine pieptănat, cu ochii albaștri-violeți, cu un surâs în colțul buzelor. Ce puteam oare face împotriva unei exactități atât de aspre? Cum puteam s-o fac să înțeleagă, de pildă, că sunt un copac? Era de transmis cu cuvinte imateriale și informe, prin aer, o coroană de ramuri și frunze, superbă și enormă, așa cum o simțeam în mine. Cum aș fi putut face asta?

Mă apropiai de pat și mă rezemai de bara de

lemn. în mâini se iradie un fel de certitudine ca și cum în ele dar fi scoborât deodată tot nodul neliniștei mele.

Ei și acum? între Edda și mine stătea amețitor același aer străveziu, impalpabil și în aparență inconsistent, în care totuși zăceau toate forțele mele ce nu puteau duce la nimic.

Ezitări de zeci de kilograme, tăceri de ceasuri întregi, turburări și vertigii de carne și sânge, toate acestea puteau intra în spațiul acela mizerabil fără ca nici o aparență să arate coloritul negru și materia pâcloasă ce conținea. În lume distanțele nu erau în mod simplu acelea pe care le vedeam cu ochii, infime și permeabile, ci altele invizibile, populate de monștri și de timidități - de proiecte fantastice și de gesturi nebănuite, care, dacă, o clipă s-ar fi închegat în materia din care tindeau să fie compuse ar fi transformat aspectul lumii într-un cataclism îngrozitor, într-un haos extraordinar, plin de crunte nenorociri și de extatice beatitudini.

În clipa aceea privind pe Edda, poate că materializarea gândurilor mele ar fi avut într-adevăr ca rezultat gestul acela simplu ce-mi huia în cap; să ridic pressepapier-ul de pe masă (îl priveam cu coada ochiului, era o nobilă cască medievală apăsând hârtiile) și să-l arunc în Edda, iar ca urmare imediată, o formidabilă țâșnitură de sânge din pieptul ei, viguroasă ca șuvoiul unui robinet, umplând odaia încet, încet, cu sânge, până ce aș fi simțit, mai întâi, cum picioarele îmi clipocesc în lichidul călduț și lipicios apoi genunchii și apoi - ca-n filmele americane de senzație unde un personagiu este condamnat să stea într-o odaie închisă ermetic în care o apă urca mereu - să simt deodată ajungându-mi sângele la gură și gustul sărat și plăcut să mă înece...

Începui să mișc din buze fără voie și să înghit în sec

- Ți-e foame? mă întrebă Edda.

- Uite, Edda, începui, e ceva în fond foarte

simplu și chiar simplu de tot... iartă-mă că ți-o spun, dar eu...

Vrui să completez „eu sunt un copac" însă fraza aceasta nu mai avea acum nici o valoare de când îmi venise pofta să beau sânge. Zăcea ștearsă și veștedă în fundul sufletului și mă mirai chiar că avusese vreodată oarecare importanță.

Începui din nou.

- Iată Edda ce este, îmi era rău, mă simțeam slab și prăpădit, întotdeauna prezența ta îmi face bine, e de ajuns să te văd... ești supărată de asta?

- Deloc... îmi răspunse ea și începu a râde.

Îmi venea acum de-a binelea să comit ceva absurd, sângeros, violent. Îmi luai repede pălăria. „Acum plec." Într-o clipă fui în josul scărilor.

Era acum ceva cert: lumea avea un aspect comun al ei în mijlocul căruia căzusem ca o eroare, niciodată nu voi putea deveni un copac, nici ucide pe cineva, nici sângele nu va țâșni în valuri. Toate lucrurile, toți oamenii erau închiși în trista și mica lor obligație de a fi exacți, nimic alta decât exacți, în zadar aș fi putut să cred că într-un vas erau dalii când acolo se afla o eșarfă. Lumea n-avea puterea de a se schimba câtuși de puțin, era atât de meschin închisă în exactitatea ei încât nu-și putea permite să ia eșarfe drept flori...

Pentru întâia oară îmi simțeam capul strâns puternic în scheletul craniului, îngrozitor și dureros prizonierat...

XI

În toamna aceea se îmbolnăvi și muri Edda. Toate zilele anterioare, toate plimbările mele fără rost, toate ostenelile și chinuitoarele mele întrebări se strânseră în durerea și turburarea unei singure săptămâni ca în acele lichide unde amestecul mai multor substanțe condensează de-odată violența unei puternice otrăvi.

În etaj tăcerea scoborî cu încă o gamă. Paul izbutise să găsească, în nu știu ce dulap, un pardesiu vechi și o cravată roasă până la ață, înnodată în jurul gâtului ca o sfoară. Avea o culoare vânătă, ca un voal subțire lăsat de nopțile nedormite pe obraz.

- Toată noaptea a suferit, îmi spuse el. Ieri l-am întrebat din nou pe doctor ce crede și mi-a spus totul, tot adevărul. E ca și cum o explozie s-ar fi produs în rinichi, mi-a mărturisit doctorul. E extrem de rar ca boala asta să apară cu atâta virulență, și atât de brusc. De-obicei se insinuează încet, cu simptome care o anunță; cu mult înainte de a deveni gravă. E o adevărată explozie, în rinichi; o adevărată explozie.

Paul vorbea repede dar cu mari întreruperi ca și cum între cuvinte ar fi vrut să lase timp unei dureri acute în el să colcăie și să se desăvârșească.

În biroul de jos se făcuse întuneric ca într-o peșteră; bătrânul Weber cu capul într-un registru își dădea iluzia de a fi ocupat...

În fiecare dimineață venea doctorul cu pași tăcuți și trecând prin odăi lua cu sine pe cei trei Weber.

Îi urmam, ținându-mă de vorbă cu Ozy. Cu el nu mai jucasem de mult jocul nostru imaginar și acum ar fi fost o ocazie minunată.

Ce bine ar fi fost să vorbim de boala Eddei, așa

ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat!

Urcând scările mă gândeam la posibilitatea extraordinară a unui joc dirijat de Ozy, la care să ia parte și doctorul și Paul Weber și bătrânul. Pentru o dată cocoșatul să conducă, în adevăr, o scenă imaginată și inexistentă. Când ajungeam sus îmi venea să țip: „Acum e de-ajuns, s-a isprăvit, a fost bine jucat, Paul a avut o mască într-adevăr impresionantă, bătrânul Weber se vedea că suferă, dar acum e destul, s-a terminat, te rog spune-le, Ozy, că renunți la rest..."

Totul era însă prea bine aranjat pentru ca să se oprească în capul scărilor...

În timp ce doctorul intra la Edda, rămâneam în camera de alături bătrânul Weber, Ozy și cu mine.

Era întâia oară, poate, în viața lui, când bătrânul Weber încerca să-și stăpânească o mare emoție. Cu capul aplecat pe fotoliu privea afară impersonal și vag ca și cum n-ar fi știut și n-ar fi așteptat nimic, într-un târziu, ca actorii mari care tind să-și desăvârșească rolul printr-un amănunt inedit, se ridică de pe fotoliu și merse să vadă mai de-aproape un tablou pe perete. Ca și actorul mare însă, care îngroșând vocea prea mult pentru tirada tragică o transformă într-un urlet ridicul demn de râsul galeriei, bătrânul Weber, încercând să joace rolul într-adevăr cu prea mult calm, îi greși efectul: în timp ce stătea și privea tabloul, cu degetele la spate iritat tamburina un scaun...

Paul mă luă de mână:

- Edda vrea să te vadă, vino încet după mine.

În patul cu cearceafuri albe Edda stătea culcată cu capul spre geam. Părul era întins pe perne, mai blond și mai fin decât altădată: bolile au asemenea subtilități. În odaie domnea un fel de descompunere albă a lucrurilor, cu îngrozitor de multă lumină; obrazul Eddei dispărea în ea, inconsistent.

Deodată ea întoarse capul.

Era dar adevărat... Adică în momentul acela se

petrecu în mine ceva atât de nedesluşit, de clar şi de surprinzător, încât ar fi putut constitui un adevăr venit din afară... Capul Eddei semăna în totul cu capul ivoriu din nopţile mele de febră. Evidenţa aceasta era atât de ameţitoare încât îmi veni să cred că inventasem chiar în acea clipă forma exactă a vechiului cap de faianţă, cu viteza aceea de compoziţie a visurilor care alcătuiesc un episod întreg în momentul când auzim zgomotul unei împuşcături.

Eram acum sigur că ceva violent şi rău i se va întâmpla în curând Eddei. Poate că şi acest lucru l-am imaginat mai târziu; în tot ce priveşte Edda, nu deslușesc nimic din ceea ce pot fi eu însumi cu adevărat şi ceea ce a fost ea.

Căuta să mă privească în ochi dar închise pleoapele, obosită. Părul, dat la o parte, evidenţia fruntea galbenă ca un bloc de ceară. Eram din nou, ermetic închis în prezenţa Eddei, în ceea ce reprezenta ea acum şi din nopţile mele de delir, în nici una din plimbările mele, în nici una din întâlnirile mele nu mă gândeam în mod veritabil la altcineva decât la mine însumi, îmi era imposibil să concep o altă durere interioară, sau pur şi simplu existenţa altuia.

Persoanele pe care le vedeam în jurul meu erau tot atât de decorative, de efemere şi de materiale ca orice alte obiecte, ca şi casele, ori copacii. În faţa Eddei numai, pentru întâia oară, simţii că întrebările mele pot evada, şi, rezonând în alte profunzimi şi într-o altă existenţă, să mi se întoarcă în ecouri enigmatice şi turburătoare.

Cine era Edda? Ce era Edda? Pentru întâia oară mă vedeam în exterior, pentru că în prezenţa Eddei era întrebarea sensului vieţii mele. Mai profund şi mai autentic ea mă zgudui în momentul morţii ei; moartea ei era moartea mea şi în tot ce fac de-atunci, în tot ce trăiesc, imobilitatea viitoarei mele morţi se proiectează rece şi obscură, aşa cum am văzut-o la Edda.

În zorii zilei aceleia mă sculai greoi și pietros, stânjenit de prezența cuiva lângă pat.

Era tatăl meu care așteptase în tăcere să mă trezesc. Când deschisei ochii el făcu câțiva pași în odaie, îmi aduse un lighean alb și o cană cu apă să-mi spăl mâinile.

Cu o convulsiune dureroasă care îmi strânse inima, înțelesei ce însemna asta.

- Spală-te pe mâini, îmi spuse tatăl meu, Edda a murit.

Ploua mărunt afară și ploaia nu conteni trei zile.

În ziua înmormântării noroiul fu mai agresiv și mai murdar ca niciodată, vântul bătea rafale de apă în acoperiș și în geamuri. Toată noaptea o fereastră rămânea iluminată sus în etajul Weber, în camera unde ardeau lumânările.

În biroul bătrânului Weber totul fu răvășit și dat la o parte pentru a se lăsa loc sicriului să treacă; noroiul intră în odăi; triumfător și insinuant, ca o hidră cu nenumărate prelungiri protoplasmatice, îl vedeam bine întinzându-se pe pereți, urcându-se pe oameni, suind scările și încercând să escaladeze sicriul.

Podeaua de lemn apăru jos, în birou, de sub mușamaua care o acoperea și care fu scoasă: riduri lungi de murdărie se iviră, la fel cu ridurile negre ce se adânciseră în obrazul lui Samuel Weber.

În jurul ghetelor lui cu gumilastic urca noroiul încet dar tenace, pătrunzând desigur prin piele până sus în inimă, murdar, greu, lipicios. Era noroi și nimic altceva, era podeaua și nimic altceva, erau lumânările și nimic altceva, „Înmormântarea mea va fi o înșirare de obiecte", îmi spusese odată Edda.

Ceva în mine se mai zbătea undeva în depărtare, ca și cum ar fi vrut să-mi dovedească existența unui adevăr superior noroiului, ceva ce ar fi altceva decât dânsul, în zadar...

Identitatea mea devenise de mult veritabilă și acum, în mod foarte obișnuit, nu făcea decât să se

verifice: în lume nu există nimic în afara noroiului. Ceea ce luam drept durere nu era în mine decât un slab colcăit al lui, o prelungire protoplasmatică modelată în cuvinte și rațiuni.

În Paul curgeau picăturile ca într-un recipient fără fund; curgeau pe el hainele, curgeau mâinile atârnând greu și încovoindu-i spatele. Lacrimile i se scurgeau pe obraz murdare, în lungi șuvițe, ca apa pe geamuri.

Încet, balansându-se pe umerii oamenilor, sicriul trecu pe lângă vaporul lui Samuel Weber, pe lângă vechile registre și zecile de sticluțe de cerneală și medicamente descoperite cu ocazia direticării biroului. Înmormântarea era o simplă înșirare de obiecte...

Mai avură apoi loc câteva detalii, dincoace de viață: în cimitir când scoaseră cadavrul din sicriu învelit în cearceafuri albe, cearceafurile purtau urma unei mari pete de sânge.

Era ultimul și cel mai neînsemnat amănunt înaintea subsolului cimitirului cald, mucegăit, și plin de corpuri moi ca gelatina, galbene... purulente...

Când din nou și din nou mă gândesc la aceste câteva lucruri, încercând zadarnic să le încheg în ceva ce aș putea numi persoana mea; când reamintindu-mi de ele, biroul bătrânului Weber devine deodată încăperea în care respir mucegai și miros vechi de registre - în chiar acea clipă - pentru ca imediat să dispară și în locul ei, o cameră actuală să-mi puie aceeași dureroasă problemă, a felului în care oamenii își petrec viața, servindu-se, de exemplu, de odăi, ori simțind ca un corp ciudat, ramificat ca o ferigă și inconsistent ca un fum în ei, deodată, un miros deosebit, ca mirosul profund enigmatic al mucegaiului; când evenimente și oameni se desfac și se închid în mine ca niște evantaie; când mâna mea încearcă să scrie această ciudată și neînțeleasă simplicitate, atunci mi se pare, o clipă, ca unui condamnat care o secundă își

dă seama, altfel decât tuturor oamenilor din jurul lui de moartea care îl așteaptă (și ar vrea ca zbaterea lui să fie altfel decât toate zbaterile din lume, reușind să-l libereze), că din toate acestea va ieși deodată cald și intim un fapt nou și autentic care să mă rezume clar ca un nume și să răsune în mine cu un ton unic, nemaipomenit, care să fie acel al înțelesului vieții mele...

Pentru ce, dacă nu pentru aceasta, persistă în mine fluidul acela atât de intim și totuși atât de ostil, atât de aproape și totuși atât de rebel captării lui, care se preface de la sine, în viziunea Eddei, ori în umerii aplecați ai lui Paul Weber, ori în amănuntul excesiv de precis al robinetului de apă, în coridorul unui hotel?

Pentru ce îmi revine clară acum amintirea ultimelor zile ale Eddei? Pentru ce, întrebând în alt sens (și întrebările pot crește haotic în mii și mii de sensuri diferite ca în jocul acela din copilărie când îndoiam o hârtie pătată de cerneală și apăsam puternic pentru ca cerneala să se răspândească, cât mai mult, dezvăluind când deschideam hârtia cele mai fantastice și mai nebănuite contorsiuni ale unui bizar desen) pentru ce, întrebând dar în alt sens, îmi revine această amintire și nu alta?

Cu fiecare amintire neînțeleasă și exactă, trebuie să-mi dau seama în plus, ca o durere violentă a unui bolnav, ce face să rămâie în umbră micile lui jene de inconfort momentane ca o poziție greșită a pernelor, ori amărăciunea unui medicament - ca o durere deci ce învelește și cuprinde toate celelalte neînțelegeri și neliniști ale mele trebuie să-mi dau seama că, așa meschină și incomprehensibilă cum se prezintă, fiecare amintire este totuși unică, în înțelesul cel mai sărac al cuvântului și s-a petrecut în viața mea liniar, într-un singur mod, într-o singură exactitate, fără putință de modificare și fără nici cea mai mică abatere de la propria ei preciziune.

„Viața ta a fost așa și nu altfel", spune ea, și în

fraza aceasta zace imensa nostalgie a lumii acesteia închisă în luminile și culorile ei hermetice din care nu este permis nici unei vieți să extragă decât aspectul unei exacte banalități.

În ea zace melancolia de a fi unic .și limitat; într-o lume unică și meschin de aridă.

Câteodată, noaptea, mă trezesc dintr-un coșmar teribil; este visul meu cel mai simplu și cel mai înspăimântător.

Visez că dorm adânc în patul în care m-am culcat de cu seară. E același decor și timpul aproximativ exact al nopții; dacă, de pildă, coșmarul începe la mijlocul nopții el mă situează cu exactitudine în felul acela de întuneric și de tăcere care domnește la acea oră. Văd în vis și simt poziția în care mă aflu, știu în care pat și în care odaie dorm, visul meu se mulează ca o piele subțire și fină peste poziția mea adevărată și peste somnul meu din acea clipă, în această privință s-ar putea spune că sunt treaz: sunt treaz, dar dorm și visez veghea mea. Visez somnul meu și în acel moment.

Și iată că de-odată simt cum somnul se adâncește, se îngreuiază și tinde să mă tragă după el.

Vreau să mă trezesc și somnul îmi atârnă greu de pleoape și de mâini. Visez că mă agit, că dau din mâini, dar somnul e mai tare decât mine și după ce m-am zbătut o clipă, mă cuprinde mai greu și mai tenace. Încep atunci să țip, vreau să rezist somnului, vreau ca cineva să mă trezească, îmi trag palme cu violență ca să mă scol, mi-e teamă că somnul mă va scufunda prea adânc, de unde nu voi putea reveni niciodată, implor ca să mă ajute cineva, și ca să fiu zgâlțâit...

Într-un sfârșit ultimul meu țipăt, cel care a fost mai puternic, mă trezește. Mă găsesc deodată în odaia mea adevărată care e identică odăii mele din vis, în poziția în care mă visam, la ora când bănuiam în coșmar că mă zbat.

Ceea ce văd acum în jurul meu diferă foarte puțin de ceea ce vedeam cu o secundă mai înainte, dar are nu știu care aer de autenticitate, ce plutește în lucruri, în mine, ca o răceală bruscă a atmosferei iarna, care mărește deodată toate sonoritățile...

În ce constă simțul realității mele?

În jurul meu a revenit viața pe care o voi trăi până la visul următor. Amintiri și dureri prezente atârnă greu în mine și eu vreau să le rezist, să nu cad în somnul lor, de unde nu mă voi întoarce poate niciodată...

Mă zbat acum în realitate, țip, implor să fiu trezit, să fiu trezit în altă viață, în viața mea adevărată. Este cert că e plină zi, că știu unde mă aflu și că trăiesc, dar lipsește ceva în toate acestea, așa ca în grozavul meu coșmar.

Mă zbat, țip, mă frământ. Cine mă va trezi?

În jurul meu realitatea exactă mă trage tot mai jos, încercând să mă scufunde.

Cine mă va trezi?

Întotdeauna a fost așa, întotdeauna, întotdeauna.

Table of Contents

Întâmplări în irealitatea imediată
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI

Table of Contents

Întâmplări în irealitatea imediată 1
I 3
II 13
III 22
IV 31
V 46
VI 57
VII 66
VIII 74
IX 82
X 91
XI 96